

TRINKOV KOLEDAR 1984

4346/1988

Slika na ovitku je delo akad. slikarja Božidarja Jakca

Odgovorni urednik Mario Garjup

TRINKOV KOLEDAR

za prestopno leto

1984

*

IZDALO »KULTURNO DRUŠTVO IVAN TRINKO«

LETO 1984

je prestopno leto in ima 366 dni, to je 52 tednov in 2 dneva. Leto se začne z nedeljo in konča s ponedeljkom. **Cerkveno leto** začenjamo s prvo adventno nedeljo 27. novembra 1983. **Civilno leto** pa 1. januarja 1984.

LETNI ČASI

Začetek pomladi: 20. marca ob 11,25. Sonce stopi v znamenje *ovna* (pomladansko enakonočje).

Začetek poletja: 21. junija ob 6,02. Sonce stopi v znamenje *raka*.

Začetek jeseni: 22. septembra ob 21,33. Sonce stopi v znamenje *tehtnice* (jesensko enakonočje).

Začetek zime: 21. decembra ob 17,23. Sonce stopi na povratniku v znamenje *kozoroga*.

MRKI V LETU 1984

V letu 1984 bosta samo dva sončna mrka: obročasti dne 30. maja in popolni 22./23. novembra. V Srednji Evropi bo viden samo prvi mrk.

1. **Obročasti** sončni mrk bo 30. maja in bo trajal od 14,54 do 20,35. Začel bo na Pacifiku pri 135° zahodne dolžine severno od ekvatorja in se bo raztegnil čez Mehiko, nad jugovzhod ZDA in čez Atlantik. Konec bo v severozahodnem delu afriškega kontinenta. V Evropi bo viden delni mrk tik pred sončnim zahodom.

2. **Popolni** sončni mrk ne bo viden pri nas. Začel bo 22. novembra ob 21,31 in bo trajal do 23. novembra ob 2,33. Videli ga bodo na področju od vzhodnih Filipinov do južne konice Amerike in sicer v Indoneziji, na obmejnih delih Indijskega in Tihega oceana, v Avstraliji, Novi Gvineji, Novi Zelandiji in delih Antarktike ter nad celotnim južnim Pacifikom.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Po sklepu cerkvenega zbora v Niceji leta 325 se velika noč vsako leto obhaja prvo nedeljo po prvi pomladanski polni luni. To je lahko v času od 22. marca do 25. aprila. Mnogi drugi prazniki se ravnaajo po veliki noči in so zato premakljivi.

V letu 1984 bodo premakljivi prazniki:

Pepelnica	1. marca
Velika noč	22. aprila
Križev teden	28., 29., 30. maja
Gospodov vnebohod	3. junija
Binkošti	10. junija
Sveta Trojica	17. junija
Sv. Rešnje Telo	24. junija
Marijino brez. Srce	30. junija
Jezusovo Srce	1. julija
Angelska nedelja	2. septembra
Rožnovenska nedelja	7. oktobra
Misijonska nedelja	21. oktobra
Zahvalna nedelja	11. novembra
Praznik Kristusa Vladarja	25. novembra
1. adventna nedelja	2. decembra

DRŽAVNI PRAZNIKI

Dan vstaje	25. aprila
Praznik dela	1. maja
Proglasitev republike	2. junija
Dan zmage	4. novembra

- 1 N Novo leto - Božja Mati Marija
- 2 P Bazilij, c. uč.; Gregor Nacijanški
- 3 T Genovefa, dev.; Anter, muč.
- 4 S Angela Folinjska, red.; Anter ☉
- 5 Č Milena, dev.; Simeon, pušč.
- 6 P Sv. Trije kralji - Razgl. Gospodovo
- 7 S Rajmund, red.; Lucijan, muč.
- 8 N Jezusov krst - Severin, opat
- 9 P Hadrijan, opat; Julijan, muč.
- 10 T Viljem, škof; Aldo, pušč.
- 11 S Pavlin Oglejski, šk.; Teodozij ☽
- 12 Č Alfred, opat; Tatjana, muč.
- 13 P Hilarij, škof; Veronika, dev.
-

-
- 14 S Feliks (Srečko); Odon, red.
- 15 N **2. nav. - Pavel, pušč.**
- 16 P Marcel, papež; Bernard, muč.
- 17 T Anton (Zvonko), pušč.; Rozalina
- 18 S Marjeta Ogrska, redovnica ☺
- 19 Č Makarij, opat; Germanik, muč.
- 20 P Fabijan in Sebastijan, muč.
- 21 S Neža (Agnes, Janja), dev., muč.
- 22 N **3. nav. - Vincenc, pušč.**
- 23 P Emerencijana, mučenka
- 24 T Frančišek Saleški, c. uč.
- 25 S Spreobrnitev ap. Pavla ☹
- 26 Č Timotej in Tit, škofa; Robert
- 27 P Angela Merici, ustan. uršulink
- 28 S Tomaž Akvinski, c. uč.
- 29 N **4. nav. - Valerij, škof**
- 30 P Martina, dev., muč.; Hijacinta
- 31 T Janez Bosko, ustan. salezijancev
-

- 1 S Brigita, dev.; Pionij, muč.
- 2 Č Svečnica - Jezusovo dar. ☉
- 3 P Blaž, škof in muč.; Oskar, škof
- 4 S Andrej Corsini, škof
- 5 N **5. nav. - Agata, dev., muč.**
- 6 P Pavel Miki in tov., mučenci
- 7 T Rihard, kralj; Egidij
- 8 S Hieronim Emiliani, red.
- 9 Č Apolonija, dev., muč.; Rinaldo
- 10 P Sholastika, dev.; Viljem, pušč. ☽
- 11 S Lurška Mati božja; Saturnin, muč.
- 12 N **6. nav. - Benedikt, opat**
- 13 P Katarina de Ricci, red.
-

-
- 14 T Valentin (Zdravko), muč.
- 15 S Klavdij, duh.; Georgija, dev.
- 16 Č Julijana, muč.; Onezim, škof
- 17 P Sedem ustanov. servitov ☺
- 18 S Simeon Jeruzalemski, škof
- 19 N 7. nav. - Konrad, škof**
- 20 P Leon Veliki, papež
- 21 T Peter Damiani, c. uč.
- 22 S Sedež apostola Petra
- 23 Č Polikarp, škof, muč. ☹
- 24 P Sergij, muč.; (Matija, apostol)
- 25 S Valburga, dev.; Feliks (Srečko)
- 26 N 8. nav. - Matilda, dev.**
- 27 P Gabrijel Žal. Matere božje
- 28 T Roman, opat; Silvana, muč.
- 29 S Ozvald, škof - prestopni dan
-

- 1 Č Albin, škof; Antonina, muč.
- 2 P Neža Praška, dev.; Henrik
- 3 S Kunigunda; Marino, pušč.
- 4 N **9. nav. - Kazimir, kraljevič**
- 5 P Evzebij, muč.; Olivija, muč.
- 6 T Fridolin, opat; Roza iz Viterba
- 7 S **P e p e l n i c a** - Perpetua, muč.
- 8 Č Janez od Boga; Beata, muč.
- 9 P Frančiška Rimska, red.
- 10 S Makarij, škof; 40 muč.
- 11 N **1. postna - Sofronij, škof**
- 12 P Gregor Veliki; Doroteja, muč.
- 13 T Teodora, muč.; Rodrigo

-
- 14 S Florentina, opatinja
- 15 Č Klemen Dvoržak, spozn.
- 16 P Hilarij in Tacijan, muč.
- 17 S Patricij, škof; Jedrt (Jerica) ☺
- 18 N 2. postna - Ciril Jeruzalemski**
- 19 P J o ž e f, Jezusov rednik
- 20 T Klavdija in tov., muč.
- 21 S Nikolaj iz Flüe, pušč.
- 22 Č Katarina Genovska; Lea, spok.
- 23 P Viktorijan in tov., muč.
- 24 S Gospodovo oznanjenje ☹
- 25 N 3. postna - Humbert, opat**
- 26 P Evgenija, muč.; Emanuel, muč.
- 27 T Rupert, škof; Lidija, muč.
- 28 S Sikst, papež; Milada, dev.
- 29 Č Bertold, red. ustanovitelj
- 30 P Amadej Savojski; Kvirin, škof
- 31 S Modest, škof; Benjamin
-

- 1 N 4. postna - Hugo, škof
- 2 P Frančišek Paolski
- 3 T Irena; Ksist I., papež
- 4 S Izidor Seviljski
- 5 Č Vincenc Ferreri
- 6 P Irenej Sirmijski, škof
- 7 S Janez de La Salle, spozn.
- 8 N 5. postna - Albert, škof
- 9 P Marija Kleopova
- 10 T Gema Galgani; Ezekijel, prerok
- 11 S Stanislav, škof, muč.
- 12 Č Lazar Tržaški, škof, muč.
- 13 P Hermenegild, muč.

-
- 14 S Lidvina, dev.; Valerijan, muč.
- 15 N **Cvetna - Oljčnica** ☺
- 16 P Bernardka Lurška, dev.
- 17 T Rudolf, muč.
- 18 S Apolonij, muč.; Elevterij, muč.
- 19 Č Veliki četrtek - Ema, red.
- 20 P Veliki petek - Hilda, dev.
- 21 S Velika sobota - Anzelm, škof
- 22 N **Velika noč - Gospodovo vstajenje**
- 23 P **Velikonočni ponedeljek**
- 24 T Honorij, škof ☹
- 25 S **Marko, evang. - Državni praznik**
- 26 Č Mati dobrega sveta
- 27 P Hozana, dev.; Ida
- 28 S Peter Chanel, muč.; Vital (Živko)
- 29 N **2. velikon. - Katarina Sienska**
- 30 P Jožef Cottolengo; Pij V., papež
-

1	T	Jožef Delavec - Praznik dela	☉
2	S	Atanazij, c. uč.; Boris, kralj	
3	Č	Filip in Jakob, apostola	
4	P	Florijan (Cvetko), muč.	
5	S	Gotard, škof; Angel, muč.	
6	N	3. velikon. - Dominik Savio	
7	P	Gizela, opatinja	
8	T	Viktor Milanski, muč.	☽
9	S	Pahomij, opat	
10	Č	Antonin, škof	
11	P	Sigismund (Žiga), kralj	
12	S	Leopold Mandić, kapuc.	
13	N	4. velikon. - Servacij, škof	

-
- 14 P Matija, apostol; Bonifacij, muč.
- 15 T Zofija (Sonja)
- 16 S Janez Nepomuk, muč.; ☺
- 17 Č Bruno, škof; Jošt, opat
- 18 P Klavdija, muč.; Erik, kralj
- 19 S Peter Celestin, papež
- 20 N 5. velikon. - Bernardin**
- 21 P Krispin, red.; Valens, škof
- 22 T Renata; Rita da Cascia ☹
- 23 S Janez de Rossi
- 24 Č Marija Pomočnica; Socerb, škof
- 25 P Beda Častitljivi, c. uč.
- 26 S Filip Neri, duhovnik
- 27 N 6. velikon. - Avguštin Cant.**
- 28 P Emilij, muč.; German
- 29 T Maksim, škof
- 30 S Ivana Orleanska, dev.
- 31 Č Obiskanje Device Marije
-

- 1 P Justin, škof, muč.; Konrad
- 2 S Marcelin in Peter; Erazem, škof
- 3 N **Gospodov vnebohod**
- 4 P Frančišek Caracciolo; Kvirin, šk.
- 5 T Bonifacij, škof, muč. ☩
- 6 S Norbert, škof; Bertrand Oglejski
- 7 Č Robert, opat; Vilibald, škof
- 8 P Medard, škof; Severin, škof
- 9 S Efrem Sirski, c. uč.; Primož, muč.
- 10 N **Binkošti - Bogomil, škof**
- 11 P Marija, Mati Cerkve; Barnaba, ap.
- 12 T Adelajda (Adela), muč. ☩
- 13 S Anton Padovanski, red., c. uč.

-
- 14 Č Valerij in Rufin, muč.
- 15 P Vid in Modest, mučenca
- 16 S Gvido Kortonski - k v a t r e
- 17 N **Sveta Trojica - Gregor, škof**
- 18 P Marko, muč.; Marina, dev.
- 19 T Gervazij in Protazij, muč.
- 20 S Silverij, papež; Florentina
- 21 Č Alojzij (Vekoslav), red. €
- 22 P Ahacij, muč.; Tomaž Moore, muč.
- 23 S Jožef Cafasso, duh.; Agripina, muč.
- 24 N **Sv. R. Telo in Kri - Janez Krstnik**
- 25 P Doroteja, dev.; Viljem, opat
- 26 T Pelagij, muč.
- 27 S Ciril Aleksandrijski, c. uč.
- 28 Č Irenej, škof, muč.
- 29 P Peter in Pavel, apostola ●
- 30 S Marijino brezmadežno Srce
-

- 1 N **Srce Jezusovo - Estera**
- 2 P Oton, škof; Martinijan, muč.
- 3 T Tomaž, apostol; Anatol, škof
- 4 S Uldarih (Urh), škof
- 5 Č Ciril in Metod, slov. ap. ③
- 6 P Marija Goretti, dev., muč.
- 7 S Vilibald, škof; Izaija, prerok
- 8 N **14. nav. - Hadrijan, papež**
- 9 P Veronika Giuliani, opatinja
- 10 T Amalija, red.; Rufina, muč.
- 11 S Benedikt, opat; Olga, kneginja
- 12 Č Mohor in Fortunat, muč. ④
- 13 P Henrik, kralj; Evgen, škof
-

-
- 14 S Kamil de Lellis, duhovnik
15 N **15. nav. - Vladimir, knez**
16 P Karmelska Mati božja (Karmen)
17 T Aleksij (Aleš), spok.
18 S Friderik (Miroslav), škof, muč.
19 Č Aurea (Zlatka), dev.
20 P Marjeta, dev., muč. ☺
21 S Danijel (Danilo), prerok
22 N **16. nav. - Marija Magdalena**
23 P Brigita Švedska, red.; Apolinarij
24 T Kristina, dev., muč.; Boris, muč.
25 S Jakob Starejši, apostol
26 Č Joahim in Ana (Marijini starši)
27 P Gorazd, Kliment in Naum
28 S Viktor (Zmago); Nazarij, muč. ☺
29 N **17. nav. - Marta iz Betanije**
30 P Peter Krizolog, c. uč.
31 T Ignacij Lojolski, ustan. jezuitov
-

- 1 S Alfonz Liguori, škof, c. uč.
- 2 Č Evzebij, škof; Porciunkula
- 3 P Lidija; Nikodem, Jezusov učenec
- 4 S Janez Vianney, arški župnik ③
- 5 N **18. nav. - Marija Snežna (Nives)**
- 6 P Jezusova spremenitev na gori
- 7 T Kajetan, duhovnik
- 8 S Dominik, red. ustanov.
- 9 Č Peter Faber, muč.; Roman, muč.
- 10 P Lovrenc, diakon, muč.
- 11 S Klara (Jasna), dev. ④
- 12 N **19. nav. - Hilarija, dev.**
- 13 P Poncijan in Hipolit, muč.

-
- 14 T Maksimilijan Kolbe, muč.
- 15 S **Marijino vnebovzetje - Rožnica**
- 16 Č Rok, spokornik
- 17 P Hijacinta, red.; Liberat
- 18 S Helena, cesarica; Agapit, muč.
- 19 N **20. nav. - Janez Eudes** €
- 20 P Bernard, opat; Samuel, prerok
- 21 T Pij X., papež; Sidonij (Zdenko)
- 22 S Devica Marija Kraljica
- 23 Č Roza iz Lime, dev.; Klavdij, muč.
- 24 P Jernej (Natanael), apostol
- 25 S Ludvik, kralj; Jožef Kalasanc
- 26 N **21. nav. - Natalija (Nataša)** Ⓞ
- 27 P Monika, mati sv. Avgušтина
- 28 T Avguštin, škof, c. uč.; Pelagij
- 29 S Mučeništvo Janeza Krstnika
- 30 Č Feliks (Srečko), muč.; Gaudencija
- 31 P Rajmund (Rajko), škof; Pavlin
-

- 1 S Egidij, opat; Verena, dev.
- 2 N **22. nav. (Angelska) - Maksima** ☽
- 3 P Gregor Veliki, papež
- 4 T Rozalija, spok.; Mojzes, prerok
- 5 S Lovrenc Giustiniani, škof
- 6 Č Petronij, škof; Makarij, škof
- 7 P Marko Križevčan, muč.
- 8 S Rojstvo Device Marije
- 9 N **23. nav. - Peter Klaver, red.**
- 10 P Nikolaj Tolentinski; Otokar ☺
- 11 T Emilijan (Milan), škof; Erna, dev.
- 12 S Gvido, spozn.; Tacijan, muč.
- 13 Č Janez Zlatousti, škof, c. uč.

-
- 14 P Povišanje sv. Križa
- 15 S Žalostna Mati božja (Dolores)
- 16 N **24. nav. - Ljudmila, kneg.**
- 17 P Robert Bellarmino, škof
- 18 T Irena (Mira), muč. ☺
- 19 S Januarij, škof, muč.
- 20 Č Suzana, muč.
- 21 P Matej, apostol in evangelist
- 22 S Tomaž iz Villanove; Mavricij
- 23 N **25. nav. - Lin, papež**
- 24 P Marija, rešit. jetnikov (Mercedes)
- 25 T Avrelija (Zlatka), dev.; Sergij ☸
- 26 S Kozma in Damijan, muč.
- 27 Č Vincenc Pavelski, duhovnik
- 28 P Venčeslav, muč.
- 29 S Mihael, Gabrijel, Rafael, nadang.
- 30 N **26. nav. - Hieronim, c. uč.**
-

- 1 P Terezija Deteta Jezusa, dev. ☽
- 2 T Angeli varuhi; Maksima, muč.
- 3 S Kandid (Žarko), muč.
- 4 Č Frančišek Asiški, red. ustanov.
- 5 P Mavricij, opat; Flora (Cvetka)
- 6 S Bruno, ustanov. kartuzijanov
- 7 N **27. nav. - Rožnovenska**
- 8 P Demetrij, muč.; Pelagija, spozn.
- 9 T Janez Leonardi, red. ustanov.
- 10 S Frančišek Borgia, red. ☺
- 11 Č Emilijan (Milan), škof
- 12 P Maksimilijan, škof
- 13 S Edvard, kralj; Koloman, muč.

-
- 14 N **28. nav. - Kalist, papež**
- 15 P Terezija Velika, dev.
- 16 T Hedvika, red.; Marjeta Alakok
- 17 S Ignacij Antiohijski, škof, m. ☿
- 18 Č Luka, evangelist
- 19 P Pavel od Križa, red.
- 20 S Irena (Miroslava); Vendelin
- 21 N **29. nav. - Misijonska**
- 22 P Marija Saloma; Donat, škof
- 23 T Janez Kapistran, red.
- 24 S Anton M. Claret, ust. klaret. ☼
- 25 Č Krizant in Darija, muč.
- 26 P Demetrij (Mitja), škof, muč.
- 27 S Frumencij, škof; Sabina, muč.
- 28 N **30. nav. - Simon in Juda, ap.**
- 29 P Narcis, škof; Ermelinda, dev.
- 30 T Alfonz Rodriguez, red.
- 31 S Volbenk, škof; Kvintin, muč. ☽
-

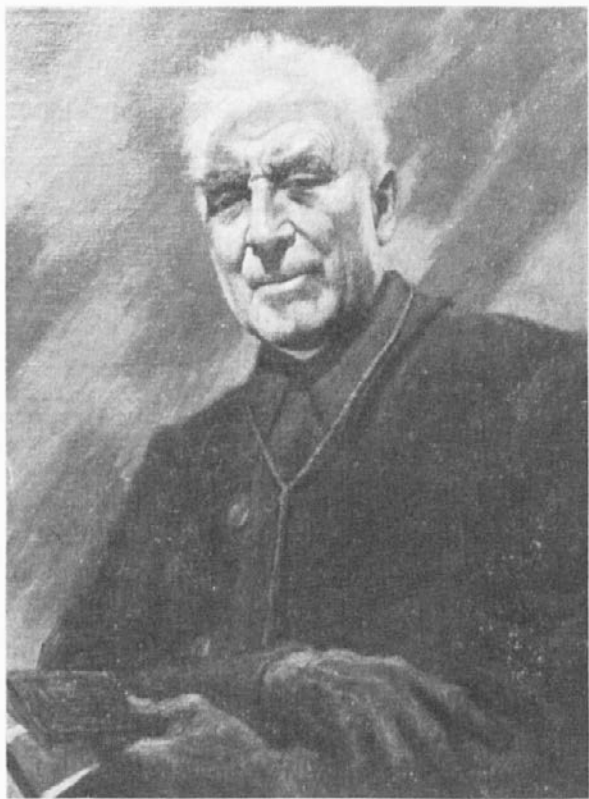
- 1 Č Vsi sveti
2 P Spomin vernih duš
3 S Just, tržaški zavetnik
4 N **31. nav. - Karel Boromejski, škof**
5 P Zaharija in Elizabeta
6 T Lenart, opat; Teobald, duh.
7 S Ernest, opat; Engelbert, šk. ☺
8 Č Bogomir (Mirko), škof
9 P Posvetitev lateranske bazilike
10 S Leon Veliki, papež
11 N **32. nav. - Zahvalna (Hvaležnica)**
12 P Jozafat Kunčevič, škof, muč.
13 T Stanislav Kostka, spozn.
-

-
- 14 S Nikolaj Tavelić, muč.
- 15 Č Albert Veliki, škof, c. uč.
- 16 P Otmar, opat; Jedert (Jerica) ☞
- 17 S Elizabeta Ogrska, red.
- 18 N 33. nav. - Roman, diakon**
- 19 P Matilda, red.; Narsej, škof, muč.
- 20 T Feliks (Srečko), red.; Edmund
- 21 S Darovanje Device Marije
- 22 Č Cecilija, dev., muč. ☺
- 23 P Klemen, papež, muč.
- 24 S Krizogon, muč.; Flora, muč.
- 25 N Kristus, Kralj Vesoljstva**
- 26 P Leonard Portomavriški, red.
- 27 T Virgil, škof; Apolinarij, opat
- 28 S Katarina Labouré, red.
- 29 Č Saturnin, škof, muč.
- 30 P Andrej, ap.; Justina, muč. ☻
-

- 1 S Natalija (Božena); Eligij, škof
 2 N 1. adv. - Bibijana, muč.
 3 P Frančišek Ksaver, red.
 4 T Barbara, muč.; Janez Damaščan
 5 S Saba (Sava), opat; Krispina, muč.
 6 Č Miklavž (Niko), škof
 7 P Ambrož, škof, c. uč.
 8 S **Brezmadežno spočetje D. M.** ☺
 9 N 2. adv. - Valerija, muč.
 10 P Loretska Mati božja
 11 T Damaz, papež, muč.
 12 S Ivana Šantalska, red.
 13 Č Lucija, dev. muč.; Otilija

-
- 14 P Spiridijon (Dušan), škof
- 15 S Kristina, dev.; Marija de Rosa €
- 16 N **3. adv. - Albina, dev., muč.**
- 17 P Lazar iz Betanije
- 18 T Teotim, muč.; Bazilij, muč.
- 19 S Urban, papež; Favsta, spok.
- 20 Č Zefirin, papež; Makarij, muč.
- 21 P Peter Kanizij, c. uč.
- 22 S Frančiška Cabrini - Kvatre ☉
- 23 N **4. adv. - Janez Kancij, duh.**
- 24 P Sveti večer - Adam in Eva
- 25 T **Božič - Gospodovo rojstvo**
- 26 S **Sveti Štefan, prvi mučenec**
- 27 Č Janez, apostol in evangelist
- 28 P Nedolžni otroci
- 29 S Tomaž Becket; David, kralj
- 30 N **Sveta Družina - Evgen, škof** ☽
- 31 P Silvester, papež; Melanija
-

Trinko, kakor ga je upodobil ak. slikar Čoro Škodlar

Iskra tli

*Že v davnih dneh se v materino besedo
je v Benečiji tujec rad zaganjal
in ljudstvu brez moči duha uklanjal,
obljubljal kruha mu in polno skledo.*

*Pa mimo šli sta vojski dve strahotni
in črnega nasilja val prehudi...
Popotnik danes skoraj se začudi:
»Kako? Še tu Slovenci so prisotni?«*

*Povojni čas to ljudstvo je prebudil
in skopih rok svobodo mu ponudil...
Svoboda — materina govorica!*

*Zamejski vžgal je v bratih iskro živo,
da zrasla bi v zavest neuničljivo.
In iskra tli... Bo Trinkov up resnica?*

Ljubka Šorli

*»Vsi skupaj delujte za blagor našega
ljudstva, branite vero naših očetov, skrbite
za ohranitev našega narodnega jezika in
značaja!« (Trinko)*

Trinko in škof Nogara

Lansko leto smo objavili v našem kalendarčku pismo, ki ga je Trinko pisal papežu leta 1936. Ko se ob petdesetletnici spominjamo žalostnih dogodkov v Benečiji, je prav, da pogledamo, kako se je vse to pripravljalo in hkrati, kakšni so bili takrat odnosi med Trinkom in videmskim nadškofom. Nimamo še vseh dokumentov pri roki, toda iz delne korespondence spoznamo na eni strani Trinkovo odločnost, na drugi pa nadškofovo popustljivost in sklicevanje na višje forume. Iz štirih pisem, ki jih imamo pri roki, je razvidno, kako se je vse to pletlo od leta 1931 do 1936. Dne 5. avgusta 1931 je nadškof pisal Trinku na Trčmun:

Ill.mo e Rev.mo Monsignore,

Anzitutto Le auguro buone vacanze. Il Prefetto mi scrive invitandomi a disporre, perché d'ora in avanti non si predichi né si faccia il Catechismo in lingua slava. Ho chiesto subito istruzioni alla Segreteria di Stato. Intanto per mia notizia desidero sapere una cosa.

Ho sentito dire che il mio antecessore aveva dato una simile disposizione; ma che i Sacerdoti slavi ri-

corsero alla Santa Sede, la quale dette loro ragione. Qui non ho trovato traccia di tutto questo. Ne sa Lei qualche cosa. Che vi è di vero in questo racconto? Le sarò grato, se potrà illuminarmi.

Le chieggo scusa del disturbo e mi raccomando alle sue preghiere. La benedico e Le porgo cordiali ossequi.

† Giuseppe Arcivescovo

Ne vemo, kaj je Trinko odgovoril nadškofu. Prepričani pa smo, da ga je dobro »razsvetlil« in mu povedal, naj se škof poslužuje svojih pravic. Po nekaj mesecih pa je čutil potrebo, da ga je obvestil o stanju in dogodkih v Benečiji. Dne 7. marca 1932 mu je napisal naslednje pismo:

Eccellenza Ill.ma e Rev.ma,

Sento un vero dovere di informarla, che si sta ordendo un nuovo attentato alla religiosità della nostra Slavia. V. E. non ignora, che il fascismo friulano è in gran parte eminentemente settario ed anticlericale (ragione per la quale non farà mai fortuna fra il popolo); ora è proprio di là che vengono le mosse. Non avendo potuto ottenere direttamente la soppressione delle prediche e dell'istruzione slava nelle nostre chiese, tenteranno ora di riuscirvi per vie indirette e tali, da tirare facilmente nell'inganno le autorità. Vi è qualcuno che si prende l'incarico di ottenere su appositi moduli le firme della povera gente per un istanza a V. E. ed al

prefetto, perché d'accordo vogliono proibire la detta predicazione. Dati i metodi in uso (minacce, licenziamenti, angherie ecc. ecc.) si avranno certamente molte firme tutt'altro che spontanee, volontarie e libere. E così si potrà dire: E' volontà del popolo! Povera volontà!

Prego pertanto e scongiuro V. Ecc. di non lasciarsi ingannare da questa malvagia manovra e di non permettere mai che la chiesa diventi uno strumento politico a disposizione di un nazionalismo settario ed anticlericale. Altre volte Le dissi che la nostra gente non è in grado di trarre profitto da una lingua che non è la sua e che nella grandissima maggioranza ignora.

So che qualche sacerdote, per scopi suoi, ha osato dichiarare, che un dato paese (p. es. Platischis, for. di Nimis) è in grado di capire perfettamente tutto; ma so anche quanto ciò è falso, e mi è noto il sordo e grave malcontento che quella popolazione nutre contro il nuovo cappellano, a cui è stato dato l'ordine di sopprimere la predicazione slovena, pur essendo egli sloveno, capace di impraticchirsi del tutto in un buon mese di esercizio. So anche in che deplorabili condizioni religiose e morali si trovi Masarolis, dove in adietro fu mandato (senza necessità) un sacerdote che ignora la lingua della popolazione. A mio ricordo, quello era un paese esemplare, dove erano in pieno fiore il terzordine francescano e l'associazione delle figlie di Maria, e dove le comunioni erano numerose e

dice per conto suo e per gli stepi materni la gente
del quoziano, cioè che l'autorità ecclesiastica
si è alleata coll'altra contro gli slavi e che ormai
la religione papale in seconda linea, e, ciò che è
peggio della schiavista, i preti, in paesi che non capisco
né l'italiano, o lo capiscono male, predicerebbero
ai russi della Chiesa, con tutte le conseguenze che
si sviluppano in mezzo alla gente priva di istru-
zione religiosa.

Potrei aggiungere dell'altro, ma mi sono già dilun-
gato. Del resto ho ferma fiducia nell'Ec. V. e nel tuo
zelo per il bene delle anime. In caso di bisogno, potrà
V. L. mandare questa mia, come documento illustrativo
anche a Roma. Non è certo presunzione la mia, se di-
vi conoscere le condizioni e le disposizioni della nostra
gente meglio di qualunque altro. L'anzi per questo che
vedo il dovere di segnalare a V. L. il pericolo e gli
inconvenienti che ne potrebbero derivare.

Col più profondo ossequio Le bacio l'anello
nell'Ec. V. un'umilissima
sua. Giovanni Sini

frequentissime mentre ora, per mancanza di una istruzione accessibile e quindi efficace, tutto è decaduto e sparito, e l'effetto ottenuto dall'introduzione dell'istruzione religiosa in italiano presentemente si assomma in una dozzina di nascite illegittime (cifra spaventosa per i nostri paesi!), in nottambulismi, ubbriachezze continue ed altro. Qualche tempo fa fu chiamato a dare gli esercizi spirituali a Masarolis don Chiacig, allora cappellano a S. Leonardo. Per desiderio dello stesso sacerdote locale, li diede in sloveno con grande frutto spirituale tanto che, al termine di essi, i capi-famiglia del paese si presentarono a lui, pregandolo a voler restare con loro invece del sacerdote friulano e garantendogli 10.000 lire annue di compenso se avesse assecondato il loro desiderio.

Se così avviene in località dove, per essere alla periferia etnica, è più diffusa la conoscenza del friulano che cosa avverrebbe delle popolazioni di S. Pietro, S. Leonardo e Drenchia, dove la gente è ancora più attaccata alla sua lingua e dove sono relativamente assai pochi quelli che sanno in qualche modo l'italiano? giacché quelli che lo sanno bene, generalmente frequentano poco e nulla la chiesa (e sono *quelli che vogliono comandare in chiesa!*).

E d'altronde, perché si deve togliere a quelle popolazioni la loro lingua, lingua che hanno conservata attraverso ben 14 secoli? E' umano, è civile questo? Se vogliono rinunziarvi da soli, padronissimi! Ma nessun'autorità umana può togliergliela legittimamente.

Essa non ha mai servito di ostacolo a nulla e non ha mai costituito pericoli per nessuna istituzione né ecclesiastica, né civile. E' un puro pretesto il patriottismo, perché per quel conto la nostra gente ha sempre meritato i più ampi elogi e dall'autorità e dalla stampa, specialmente durante l'ultima guerra, che non conobbe *nepupr un solo disertore* fra gli Sloveni, ciò che non può vantare *nessun'altra regione d'Italia!* Dunque in premio di ciò, si devono disgustare, si devono turbare, si devono angariare coll'aiuto della chiesa? Absit!

Qualora la minaccia si effettuasse, la povera gente nel suo semplicismo direbbe che già largamente dice per conto suo e per gli stessi motivi la gente del goriziano, cioè che l'autorità ecclesiastica si è alleata coll'altra contro gli Slavi e che ormai la religione passa in seconda linea; e ciò che è peggio delle chiacchiere, i preti, in paesi che non capiscono l'italiano, o lo capiscono male, predicherebbero ai muri della chiesa, con tutte le conseguenze che si sviluppano in mezzo alla gente priva d'istruzione religiosa.

Potrei aggiungere dell'altro, ma mi sono già dilungato. Del resto ho ferma fiducia nell'Ecc. V. e nel Suo zelo per il bene delle anime. In caso di bisogno, potrà V. E. mandare questa mia, come documento illustrativo, anche a Roma. Non è certo presunzione la mia, se dico di conoscere le condizioni e disposizioni della nostra gente meglio di qualunque altro. E' anzi per questo, che sento il dovere di segnalare a V. Ecc. il

pericolo e gli inconvenienti che ne potrebbero derivare.

Col più profondo ossequio Le bacio l'anello

dell'Ecc. V. umil.mo servitore
sac. Giovanni Trinko

Vemo, da tudi ti Trinkovi opomini niso nič pomagali. Naslednje leto je prišla prepoved in dogodki, kot jih poznamo iz Bevkovega Čedermaca. Trinko je pisal sv. očetu (žal tega pisma še nismo odkrili), dva duhovnika sta nesla spomenico v Rim in iz naslednjega škofovega pisma je razvidno, da je Trinko ponovno interveniral pri njem. Nadškof mu je odgovoril dne 8. novembra 1933:

All'Ill.mo e rev.mo mons. Giovanni Trinko
Professore nel Seminario di Udine

Lei sa come, non appena sollevata la questione, io subito, in giornata, ne ho investito la Santa Sede, poiché è mio vanto seguire in tutto le direttive che vengono dalla Cattedra di S. Pietro (zadnje besede je Trinko prečrtal in napisal: precisamente da mons. Pizzardo/ne/). Me ne sono poi occupato a Roma, prima e dopo il mio pellegrinaggio in Terra Santa, e due volte ne ho parlato col Santo Padre (Trinkova pripomba: che mi ha dato torto: Episcopus utatur jure suo!). Due Sacerdoti sloveni poterono conferire a lungo con S. E. Mons. Pizzardo. Alla Santa Sede fu-

rono inviati dei ricorsi. Mi consta positivamente che, per incarico del Vaticano, almeno due volte, persona di fiducia conferì in merito col Capo del Governo, il quale personalmente ha emanato e mantiene l'ordine perentorio. Quale l'esito e la risposta della Santa Sede (Trinkova pripomba: segreteria pizzardiana), lo può dedurre dalla lettera, di cui accludo copia. Quid faciendum? Sto trattando col Prefetto per vedere se sia possibile ottenere che, almeno nei paesi più isolati, si possa continuare a fare il riassunto nel dialetto locale della predica fatta in italiano. A sgravio poi di coscienza manderò la sua lettera alla Santa Sede.

Se alcuno spera di poter ottenere di più, scriva o vada a Roma: parli colla Segreteria di Stato ed anche, se può, col Capo del Governo. Se otterrà qualche cosa, sarò io il primo a goderne (pripomba: Davvero?).

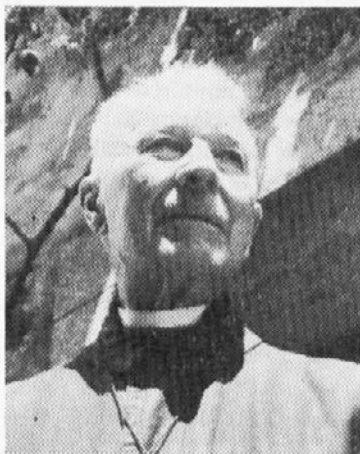
Intanto invoco l'aiuto del Signore ed anche supplico i Sacerdoti interessati a fare quello che è possibile: si considerino, se occorre, come Missionari che si trovano in mezzo ad un popolo, che parla una lingua diversa dalla loro (pripomba: Assurdo inconcepibile!).

Mi raccomando alle sue orazioni. La riverisco e La benedico. Io stesso ho scritto a macchina (pripomba: E che m'importa?).

† Giuseppe Arcivescovo

Iz vmesnih primomb je razvidno, s kakšnim razpoloženjem je Trinko sprejemal ta pisma. Ko ni mogel drugače oporekati kri-

vicam, ki so prihajale od vseh strani, je našel uteho vsaj v tem, da je sproti pisal pripombe k škofovim vrsticam. Mož, ki je bil v vsem pošten, premočrten, značajan, jasnih načel, ni mogel prenašati krivic in gorja, ki je prihajalo na njegovo ljudstvo.

»Z ognjenim pišem ti peresom, gled!
In dobro si zapomni ti besedi,
da več ne padejo ti iz spomina:
BOG - DOMOVINA!«

(Trinko)

Ivan Trinko pokrajinski svetovalec v Vidmu

II. DEL

V lanskem koledarju smo si ogledali Trinkovo delo v videmskem pokrajinskem svetu, kamor je bil izvoljen 13. julija 1902 s 1483 glasovi, do konca leta 1916. Danes preglejmo še ostala leta.

Leta 1916 je videmski škof Rossi s pismom 23. aprila sporočil duhovnikom in vernikom, da zaradi vojnih razmer ne more biti volitev za Katoliško akcijo in Unione popolare. Zato je obe društvi sam reorganiziral. Trinko je bil imenovan v odbor Katoliške akcije kot zastopnik župnijskih svetov, benečanski duhovnik Evgen Blankin pa za Segretariato del popolo. Ustanovili so Unione delle donne in 23. julija 1916 skavte.

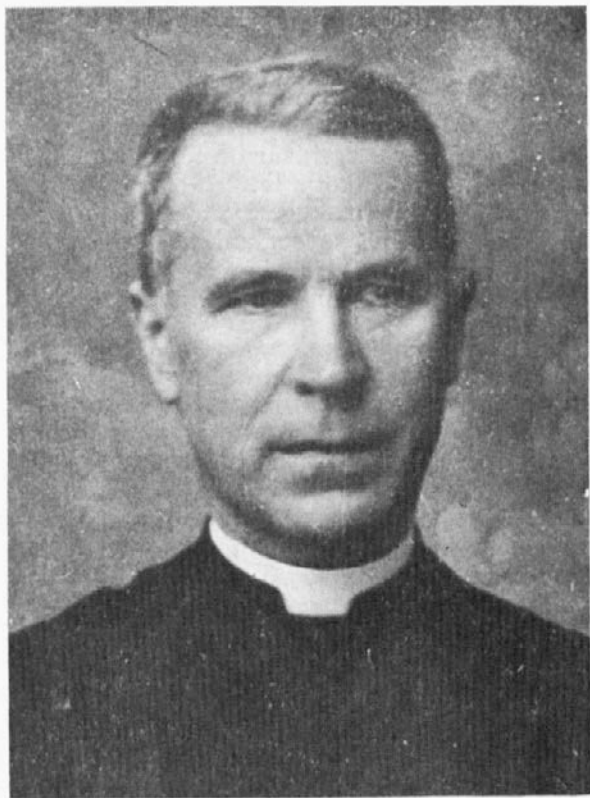
Leta 1917 je bila prva pokrajinska seja 4. februarja, vendar vemo o njej samo to, da so obravnavali 25 točk, zapisnik so namreč v tiskarni uničili avstrijski vojaki.

Na seji 13. avgusta je bilo v proračunu za leto 1918 in za poznejša leta določenih po 25.000 lir za podporo kmetijstvu. Trinko

je izjavil: »Medtem ko hvalim in odobravam predlog pokrajinskega odbora, se ne morem vzdržati, da bi ne izjavil, da so do zdaj dobivali od te ustanove tisti, ki so imeli manj potreb. Krivde za to se ne sme pripisovati pokrajinskemu odboru, ampak vrsti okoliščin, ki ovirajo, da bi se raztegnile te ugodnosti tudi na prebivalce hribov. Priporočam, da se mora pri požitvi tega dela upoštevati moja pripomba o tem, kar se tiče male hribovite posesti in v prvi vrsti malih posestnikov s hribov Slavije.«

V nadaljevanju se je so izvolili dva pokrajinska zastopnika v odbor za srednje šole za naslednja tri leta. Trinko je dobil 6 glasov, bil je tretji, zato ni bil izvoljen.

Oktobra 1917 so avstrijske in nemške čete razbile bojišče pri Kobaridu in se razlile po Furlaniji in Benečiji. Skoraj vsi vodilni in bogati sloji teh krajev so se pravočasno umaknili na varno. Trinko se je zbal za svoje sestre v Collegio Nobili Dimesse, katerim je bil od 1901 spovednik, od 1913 pa ravnatelj. Preselil jih je v Padovo in se z njimi tudi sam umaknil. Iz Padove jih je pozneje premestil v Firenze, sam je ostal v Padovi, kjer je bilo tudi videmsko semenišče. Ohranjen je njegov Passaporto per l'interno, Padova 22 luglio 1918. Medtem so mu

doma izropali stanovanje in uničili več rokopisov in pisem.

Videmska pokrajinska uprava se je preselila v Bologno in po enem mesecu v Firenze, vodil jo je komisar od novembra 1917 do maja 1919. Tako v letu 1918 ni bilo nobene seje pokrajinskega sveta. Zakonito izvoljeni svetovalci so se lahko zbrali v Vidmu šele na seji 30. junija 1919. Tedaj Trinko ni spregovoril, na seji 13. avgusta pa je bil odsoten.

Po vojni so vladali v videmski pokrajini nemiri, stavke, protesti, nezadovoljstvo, ker je bila pokrajina porušena in opustošena, vladna pomoč pa počasna in nezadostna. Bojeviti so bili zlasti socialisti, ki so organizirali več stavk. Kmetje najemniki ali koloni so se upirali gospodarjem, ki so se vrnil iz vojnega begunstva in zahtevali del pridelkov tudi za čas avstrijske okupacije. Da bi se koloni lažje borili za pravične socialne pogodbe, so se organizirali v »bele lige«, posestniki pa so se združili v Ekonomsko-socialni sekciji. Ker se na noben način niso mogli sporazumeti, so se trije zastopniki Ljudske stranke in pokrajinska svetovalca grof Francesco Deciani in mons. Ivan Trinko ponudili, da posredujejo med koloni in

posestniki. Pogajanja so bila 10. junija 1920, težka in brez pravega uspeha.

Dne 11. februarja 1919 so v Vidmu ustanovili Italijansko ljudsko stranko (Partito popolare italiano). Pobudo je dal odv. Mario Pettoello, kateremu je dal don Luigi Sturzo nalog, da naj jo organizira v Furlaniji in Julijski krajini. Pri ustanovitvi je sodeloval tudi Trinko, ki je bil s Sturzom v pisemenih stikih. Tudi je pisal v strankin časopis *Il Friuli*, ki je začel izhajati 3. oktobra 1919. V enem letu se je stranka že tako organizirala, da je priredila 5. avgusta 1920 v Vidmu kongres. Navzočih je bilo 48 sekcij, vendar pa iz Nadiških dolin ni bilo pravih organizatorjev. Na novem kongresu stranke junija je prišel Trinko v strankin pokrajinski odbor.

V letu 1920 je pokrajinski svet redno delal in se zbral na predvidenih štirih sejah. Na prvi 19. januarja je bil Trinko upravičeno odsoten, na drugi 9. avgusta ni spregovoril.

V jeseni 1920 so bile pokrajinske volitve, v čedajskem volilnem okrožju v nedeljo, 10. oktobra. Nastopila je Ljudska stranka (Partito popolare) in Blok demokratskih liberalnih strank (Blocco dei partiti democratici liberali). Trinko je kandidiral na listi

Ljudske stranke, prof. Francesco Musoni na skupni listi, vendar je dal v *Il Giornale di Udine* 11.-12. oktobra 1920 izjavo, da ne pripada Bloku, ampak reformistični stranki (*partito riformista*).

Največ glasov je dobil Trinko, in sicer 5901, na šestem mestu je bil Musoni s 3180 glasovi. Uspeh Ljudske stranke je bil zmagovit v vseh okrožjih: kar 36 njenih svetovalcev je prišlo v pokrajinski svet, 14 je bilo liberalcev, 10 socialistov.

Na seji 17. novembra 1920 so potrdili izvoljene svetovalce in izvolili pokrajinski odbor. Za namestnika pokrajinskega odbornika je bil izvoljen tudi Trinko s 34 glasovi za nadaljnje štiriletje. To je bil zanj lep uspeh. Na seji ni govoril.

Na seji 27. decembra je Trinko branil izvoljivost videmskega svetovalca Maria Petoella, ki so mu očitali, da ima v zakupu več del za pokrajino. Trinko je dokazal, da za ta dela nima nepretrgane pogodbe, ampak gre le za posamezna dela. Trinko je zmagal s 33 glasovi večine.

V nadaljevanju je posegel v Musonijevo razpravo o delovanju ozkotirne železnice Čedad-Kobarid, ki so jo med vojno zgradili italijanski vojaki. Imela je ozke ovinke, zato je vlak večkrat iztiril. Musoni je predla-

gal, da bi jo prevzela pokrajina, Trinko pa je pojasnil, da jo je že prevzela Società Veneta per costruzioni ferroviarie.

Na prvi seji v letu 1921, ki je bila 14. marca, se je Trinko spomnil umrlega svetovalca viteza prof. Beniamina Goia, ki je bil od 1905 do 1920 v pokrajinskem svetu in župan v Premariaccu. Govoril je »v imenu naše skupine«, kar je napravil že tudi prej, ko je bilo katoliških svetovalcev malo, največ osem. Voditelj je ostal tudi zdaj, ko jih je bilo 36. To dokazuje, da je užival Trinko velik ugled in spoštovanje.

Spregovoril je tudi ob proračunu za leto 1921:

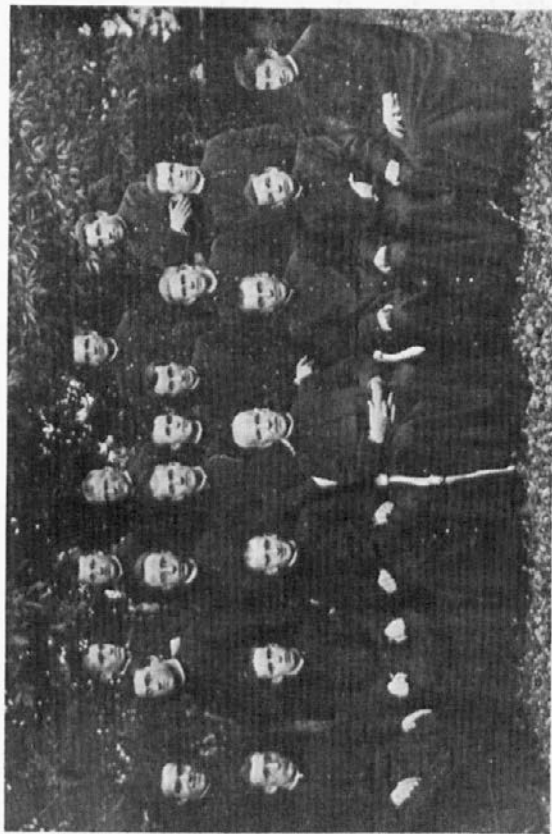
»Člen 69 govori o prispevku za ustanovitev stolice za gorsko gospodarstvo. Zadeva je vredna vse pohvale, toda jaz nisem po tolikih letih zaznal še nobene izboljšave za hribe. Hribi so mi pri srcu, ker sem hribovec. V hribih je treba vsega. Pomagati je treba mnogim revnim ljudem, ki si sami ne znajo pomagati in ki so željni, da bi napredovali in izkoristili vse moderne pridobitve. Koristno bi bilo npr., da bi ti ubogi ljudje spoznali naravo različnih terenov, na katerih se morejo uporabljati različne vrste kemičnih gnojil, da bi ne pokvarili terenov z neprimernimi gnojili.

Vloga stolice za gorsko gospodarstvo je po mojem skromnem mnenju zelo velike važnosti, zakaj hribi bi lahko dajali dvakrat ali trikrat toliko, kot dajejo, v prvi vrsti sadovnjaki (in tukaj soglašam s svetovalcem Musonijem) in potem pašniki. Torej bi posebno priporočal, da bi se stolica ukvarjala tudi s študijem terenov. Podobna dela so opravili v čedadjskem okrožju in izdali zelo lepo publikacijo, ki je imela namen, da bi pomagali kmetu. Želel bi tudi, da bi se nakazilo za stolico povišalo, da bi se čimprej dosegel kak praktičen uspeh in da bi se končno moglo reči, da tudi hribi čutijo korist delovanja pokrajinske uprave.«

Predsednik pokrajinskega odbora je obljubil vso pomoč.

Na seji 5. julija 1921 je bil Trinko izvoljen za **rednega odbornika** pokrajinskega sveta (uradni naslov: membro effettivo della Deputazione provinciale di Udine). Dobil je 30 glasov, skoraj vse svoje skupine, ker so bili nekateri odsotni. S tem je prišel v pokrajinskem svetu v upravo in dosegel najvišjo čast in zaupanje, pa tudi priznanje za dolgoletno delo.

Na seji je bilo na dnevnem redu vprašanje, ali naj pristopi pokrajina k pravni družbi Forze Idrauliche Friuli, ki naj bi iz-

Trinko med svojimi učenci

koriščala vodne sile za elektrarne. Razprava je bila burna in dolgovozna, ker je vsak svetovalec hvalil svoj potok, hudournik ali reko. Trinko je posegel v razpravo in jo pospešil. Poudaril je, da gre tukaj le za splošno poročilo, ne glede na kraje: »Spominjam se, da smo v tem svetu pogosto razpravljali o koristih enake važnosti, in nikoli se niso postavljali razlogi lokalnega patriotizma.« Sklenili so, da pristopi pokrajina k Družbi s 120 deleži po 50.000 lir.

Na seji 8. avgusta 1921 so volili predsednika pokrajinskega sveta. Seji je predsedoval Trinko in dobil tudi en glas za predsednika. Ko so govorili o pomoči posameznim predelom, je svetovalec dr. Pio Morassutti iz San Vito al Togliamento očital odboru, da je doslej največ dobila zgornja Furlanija in levi breg Tilmenta. Trinko mu je v imenu odbora odgovoril:

»Glede očitka, ki ga je izrekel svetovalec Morassutti, se spominjam, da je bil vrsto let očitek prav nasproten, in to je, tu se je govorilo in ponavljalo, da je bila ljubljenska desna stran Tilmenta. Kolega Morassuttija ni bilo, mene tudi ni bilo, toda resnica je ta.«

Na seji 19. decembra 1921 so obravnavali povečanje prispevka strokovni šoli za risanje v Čedadu. Svetovalec D'Andrea je

zahteval podporo tudi za šoli v Spilimbergu in Maniagu. Trinko ga je pozval, naj predloži predloge za druge šole, ker bo vedno »našel pokrajinski odbor pripravljen, da mu ustreže v mejah možnosti«.

Prva redna seja leta 1922 je bila šele 4. maja in Trinko se je v začetku spomnil umrlega prof. in znanstvenika Torquata Taramellija, v nadaljevanju pa je pojasnil zahtevo, naj se poviša prispevek šoli za umetnosti in obrti v Guminu (Gemona):

»Najprej prosim svet, da upošteva dobro voljo pokrajinskega odbora, ker so dejstva dokazala, da skuša vedno izpolniti svoje obljube... Načelo, ki smo se ga do zdaj držali, je bilo to, da bi ne prekoračili določene meje podpor, zakaj bilanca ne dovoljuje prevelikih širin.«

Trinko je govoril zelo umirjeno, kot dober gospodar, ki upošteva vse okoliščine in potrebe, nima pa sredstev, da bi zadovoljil vse. Zato mora pomagati najpotrebnejšim in tudi najzaslužnejšim. Doslej v pokrajinskem svetu niso slišali tako prijaznih in utemeljenih odgovorov pokrajinskih odbornikov.

Na sejah 27. junija, 14. avgusta in 17. oktobra 1922 je dal Trinko le kratko pojasnilo.

Dne 28. oktobra 1922 so fašisti uprizorili

pohod na Rim, vlada ministrskega predsednika Facte je odstopila in novo vlado je sestavil Benito Mussolini. Začela se je nova doba v Italiji in trajala do leta 1943.

Novo vlado je občutila tudi videmska pokrajina, ki jo je soupravljal tudi Trinko kot odbornik. Že Factova vlada je pripravila načrt, da bi ukinila Goriško pokrajino, ker je bilo v njej preveč Slovencev. To se je pokazalo pri prvih državnozborskih volitvah, ko so volilci goriškega okrožja poslali v Rim pet poslancev, izmed teh so bili štirje Slovenci: Vilfan, Šček, Podgornik in Lavrenčič, Italijan je bil samo Tuntar, član KPI. Leto pozneje je zmagal v Gorici Gruppo d'azione friulano, krajevna formacija, ki so jo podprli tudi Slovenci.

Tretji neuspeh italijanskih nacionalistov v Gorici je bil v tem, da je goriški pokrajinski odbor z enim samim nasprotnim glasom sklenil, naj se **ne** raztegnejo italijanski zakoni na Goriško pokrajino, da bi ohranila avtonomijo avstrijskega tipa. Proti temu sklepu so ostro nastopili videmski in tržaški časopisi. Takrat je prišlo v občinskem svetu v Vidmu do interpelacije in sklepa, naj se odpravi samostojnost Goriške pokrajine. Slovenci, ki prebivajo v njej, naj se

priključijo Vidmu, ki jih bo znal poitalijančiti tako, kakor je znal napraviti v Benečiji.

Vlada je zdaj poslušala videmske in tržaške želje in v začetku januarja 1923 ukinila Goriško pokrajino. Videmska pokrajina je dobila: Kanalsko dolino, Červinjan, Goričo, Ajdovščino z Vipavo, del Krasa, Soško dolino, Banjško planoto, Idrijo in Cerčno. Ostalo je dobil Trst, Ilirska Bistrica je pripadla Istri. V Trstu in Vidmu so začeli s širokopoteznimi načrti za asimilacijo slovenskega prebivalstva, ki v nobeni pokrajini ni bilo več v večini.

Ozemeljske spremembe so prinesle videmski pokrajini tudi novo ime: Furlanska pokrajina (Provincia del Friuli). Pokrajinski odbor je redno deloval, svet pa se je v letu 1923 prvič in zadnjič sestal 6. marca. Na seji so obravnavali tekoče zadeve.

Dne 8. marca 1923 je izšel kraljev odlok št. 759, ki je razpustil pokrajinski svet in vse odbore, ki jih je postavila pokrajina, imenoval pa izredno kraljevsko komisijo, ki je prevzela pokrajino. To so bili: predsednik podprefekt R. Lops; člani: odv. Piero Pisenti - politični komisar pokrajinske fašistične zveze, dr. Franco Saverio Ciani, grof komendnik odv. Dino Di Caporiacco, Giu-

seppe Godina, Arturo Ravazzolo in grof komendnik Francesco Tullio.

Časopis *Giornale di Udine* 10. marca 1923 hvali vlado, da je modro ravnala, ker je imenovala v komisijo fašističnega političnega komisarja in liberalce z ene in druge strani ozemlja.

Tako se je 8. marca 1923 zaključilo Trinkovo upravno-politično delo v videmski pokrajini. Videli smo, da se mu je posvetil z vsem srcem in velikim znanjem, da bi pomagal svojim rojakom, ki jih je italijanska oblast vedno zapostavljala in jih od prvega dne skušala asimilirati, ni jim pa ustvarila pogojev, da bi jim ne bilo treba odhajati po svetu za kruhom. S svojim znanjem, premišljenim in olikanim nastopom si je pridobil Trinko v pokrajinskem svetu spoštovanje in upoštevanje vseh, zato so ga 17. novembra 1920 izvolili za odbornikovega namestnika, 5. julija 1921 pa za rednega odbornika. To je bila v tedanjih razmerah v tedanji Italiji najvišja čast, ki jo je mogel doseči, čeprav je bil duhovnik in Slovenec.

Martin Jevnikar

**Naj človek cieu svjet obtèče,
narbuojš kruh domà se peče.**

Trinkova pesem

škofu Janezu Berengu

Premilostljivemu Gospodu
Gosp. Janezu Berengu
bodočemu našemu pastirju.

PESEM

*Kot mesec draga, mila na obzorji,
Pastir! se tvoja nam podoba kaže
In z nado nam presladko koprneča
Srca napaja.*

*Čuj glase srca, od tedaj rojene
Ko nam prijetno duše je prešin'la
Vesela vest da v Tebi nam očeta
Nebo je dalo.*

*Željno Te nova čeda pričakuje
Vzdiše in čaka in oči hlepeče
K Tebi obrača dan za dnevom, ne bi'l
Skoraj nam došel.*

*Smehljajo v nadi naše glej! se gore
Radosti novi trepetajo griči;
Čez plan in dol doni vesela pesen
Tebi na slavo.*

*Oj pridi, pridi! Naj nad Teboj krila
Svoje razprostre angelj iz nebes;
Vodnik na poti svojo naj Ti nudi
Roko mogočno.*

*Pridi! Pred Teboj mrak naj ko pred solncem
Svitu se vmika, naj meglà se taja;
Burja naj vtihne; naj nebò nad Teboj
Jasno se smeja.*

*Oh dan vesel! že stresa zrak se čisti,
Ljudstvo vrvi in glasno kliče slavo;
S cvetjem duhtečim stezo Ti posuja
Truma nedolžna.*

*In kakor mesec mila na obzorji,
Pastir! se tvoja kaže nam podoba
In nam s presladko nado koprneča
Srce napaja.*

Ivan Trinko

OPOMBA: Sledi na istem listu tudi Trinkov prevod:

VERSIONE

Cara ed amabile qual luna in sull'orizzonte, ci si para alla mente l'imgo tua, o Pastore, e di celestiale gaudio e speme ci riempie l'alma desiosa. Salve, ed i nostri ascolta infuocati desiri; odi la voce che a Te

sulle veloci ali dell'aura da lungi mandano affettuosi i nuovi figli tuoi. Odi il battito del cuore, che tutto fu per Te da che dolcemente lo commosse la lieta nuova che il cielo ci ha in Te destinato un Padre. Impaziente t'aspetta il novello gregge, t'aspetta e sospira e le pupille bramosose intorno volge se mai dato gli fosse scorgerti da lungi. Sorridono di speme i nostri monti, fremono di nuovo gaudio i colli e la ville e il piano per Te risuonano di cantici e laudi.

Deh, vieni, vieni! Benigno su Te protenda l'ali sue l'angelo del cielo e duce a Te per via, Ti porga in conforto la possente mano. Vieni! Dinanzi a Te, come dinanzi al sole, fuggano le notturne ombre, disperdansi le nebbie, si quietino le procelle ed amico su Te sorrida il cielo. Oh giorno di gaudio! Ecco già l'aura festosa freme; già s'addensano le turbe devote e Ti gridano gloria; già di olezzanti fiori ti cosparge il cammino schiera innocente.

E cara ed amabile, qual luna in sull'orizzonte, ci si para innanzi l'imago tua, o Pastore, e di gaudio e speme ci riempie l'anima desiosa.

**»Človeštvo je v zmešnjavi,
opojni vzori mamijo naròde;
vzdiguje vsak se: ta kriči, ta joče,
in človek sam ne ve,
kam gre, kaj hoče...« (Trinko)**

Za Trinkovo zlato mašo

Kufolo je pisal Trinku za zlato mašo dolgo in zelo originalno pismo v plestiškem narečju. Podpisal se je Juaneč Moderjan in pravi, da mu piše iz Brazilije. Iz tega pisma objavljamo najbolj značilne odstavke, ki dokazujejo, kako je ta Čedermac po vseh preizkušnjah ohranil duhovitost in dobro voljo. Pismo je bilo napisano 7. julija 1936.

Prečastite Nunac Gospuod Trinko.

Se ne mejte za zlò, ma jast uon čo pisate po plestiškem, zatuoke sem plestiščen, an sen tekej pomješu jezike de ne znan več pisate ne po taljansko ne slovensko, ne po hrvatsko, ke sen znù per njekada, ne po polsko, ke sen zastopù, ne po rusko, ke tudi sen zastopù. Nome jezek moje rance Matere me je ostù tu ustah, an tè nucen. Če vi se ne zastopete neč po plestiško, kličete na vašo pomuoč Kufolja al paj nega kožina Kramerja. Je muoj kožin, ta sajeta, ma uor-zitega dou pod dno skalo, će oginj date, tako je suh. Jast sen debù tej dna čebula: den quental, malo manj. Jast sen ću praveć de vi se ćete prekrstite tje med te stare an de ćete zaćentate alj zapjete dno Mašo zlato (aurjeno, tej ke djemo gor u Plesti-

Trinko z beneškimi duhovniki

ščah). Pride reče de vi ste mašnek žej petdeset ljet. Čast Bogù! Je petdeset ljet ke vi tašč, zmrazen an z gorkuoto, jelj al nijele zdravlje dobrò vstanete in ufrate čast an hvalò našemò dobremò Buogò. Veličanske Buoh nej uon poplaća vse tuo, nej uon dà zdravlje an muoc de bi vi mogù še naprej veliko ljet dajate čast Bogù. Jest, z mojen krajen, ćon pomolite ki za uas. Će ne bom mogu molite ćon uffrate Buogo trnje ke me bo bodlò, klopè, ki me bodo jedle živega, an bouhe ke zahajajo pod kuožo. Anje čas klope. Klop je den hudič, taužent klope je taužent hudićè.

Jest sen tudi počastù dvajset-ljetneco moje prve Sv. Maše. Na 25 marča. Te dan sen se spuobno za vse moje profesorje an sen molù zanje. Gospuod Trinko, taužent krat Buoh uon luoni za kar ste zame pre-trpù, modrjan ste učiu Moderjana. An kakò je blò težko za oba dva... An ćojte Nunac Gospuod Trinko, ljepo zahvalite za-me vse te druge profesorie, posjebno tega olićenega Gospuoda Driganija. Te vite ćlovek je go-vuoro bolj z srcem ko s pametjo. Kor nem je razlagavù te svete meštjerehe, je kazù de ma tekej vjere de jast sen vjeroval, an tej ke nen je on prediçù, še jast prediçan, an mu nijesen špotà naredu. Tekej predi-

čan de tje po kri se ne muore več. Muoj glas se zdi de vehaja taz puhovega čonderja. Je nimer vjera Driganija. An še modroslovje ga muoren vetjegate s klješčame an na zadnječ viden de sen te narveče Modrjan na tej lje zemlje. O teh družeh profesorje equazione an štorje jast sen se pozabù, boj ko za imena od trjeh krav ke sen passù per njekada. Nome te sv. Moral, ke me je učò gospuod Venturini an Florida, jo men še nje tu klješčah. Buoh me odpuste mē grjehe, sej jast je odpuščen vsake dan... An vi mislete de jočem? Ne! Sem vjesu tej Plestiščen ker gre z vrčicame po sjeno gor na Medvjedne. Vriščem an pojem: Slovenska kri. Ah, ta slovenska kri. Mi će pridemo gor na sv. Nebjesa (an imamo trošt), Buoh nas će pološti gor na vrh čerješenj, an lahe Quarnjase zdol, an nas imajo prosite de nej jen vržemo dou dno pest čerješenj de jeh ne liste pozuobjejo. Ma mi jen ćemo odgovorite: Če vi se ne naučeta sv. Nauka po Plestiško alj po Nediško jeh ne pokusete čerješenj. Uondo telega časa Buoh me je vse odpustu ker sen se zgrivu po Plestiško. Če Gospuod Buoh me nije zastopu po Plestiško, ato stoji ves gnoj tu dnen kupo. Jast nijesen molù druge grjevinge, ko ta ke me je moja ranca Mati naučela. An jeh znan

druzeh grjeveng, ke be mogu še Quarnjasa an Čenčeca naučite. Čojte Nunac Gospuod Trinko, mi niesmo tega-lje svjeta! zavrisknite da se vsa dežjela pretresje.

Posaludajte an pokropite tje gor vse te žive an te mrtve. Posaludajte G. Venturina, Drigane, Mihe trebušnika, an vse te druge. Vi odpustite me če je za brjeh de sem pisù po plestiško, an zavrisknimo da se vse pretresjè.

Vaš učenik Juaneć Moderjan Plastiščen

Kufolovo pismo

Zelo dragoceni so dokumenti, ki nam pričajo, kako se je fašizem trudil, da bi uničil slovenski jezik v Benečiji in kako so se duhovniki upirali temu nasilju. Ohranjeno je tudi pismo, ki ga je Kufolo pisal nekemu duhovniku leta 1932, iz katerega je razvidno, kakšne so bile razmere eno leto pred prepovedjo slovenskih pridig v Benečiji. Žal ni znano, komu je bilo to pismo namenjeno, ker ni ohranjena ovojnica z naslovom. Pismo se dobesedno glasi:

Večkrat sem se napravljjal, da bi Vam pisal ampak vsakokrat je prišla kaka zmota da nisem mogel. Expedicijo k Nadškofu smo

napravili in sicer tako: Čačič in Černoja ni-
sta prišla ker menda jih je prijela *strašna*
griza, tako da le Simiz in jaz sva trkala na
nadškofova vrata. Pozabil sem povedati da
poprej sva vstopila v *Bottegone* in popila
1/4 tokaja zaradi ravnotežja. Nadškof nas
je pričakoval in nas sprejel jako hladno re-
koč «Purchè vi sbrighiate presto» — No ec-
cellenza! o con comodo, oppure ci dica quan-
do dobbiamo ritornare — Imela sva se ž
njim od 10^h do 11 3/4. Kričali smo mi in kri-
čal je on kakor v gostilni. Ko On nam je re-
kel da on ima vtis da nekateri duhovniki so
poprej Slovenci in potlè kristjani smo vstali
na nogè in ogorčeno mu pokazali da kuria
oziroma vikar gen. je fanatičen proti nam,
pomolili smo mu pred nos dokumente ki je
moral prečitati in s fakti mu dokazali da
kuria ravna s Slovenci kakor da isti bi ne
imeli duše za zveličat. — Platišča, Mazarole
ecc. Sklenili smo tako: Eccellenza! Siamo
qui solo due ma dietro di noi stanno tutti
i preti sloveni. Se, come si tradisce, Lei in-
tende italianizzare e cioè svangelizzare gli
slavi, sappia che noi non ne saremo i suoi
strumenti, non vogliamo assumerci la re-
sponsabilità di tradire le anime dei nostri
connazionali. Ce lo dica franco e noi scuot-
teremo la polvere dai nostri calzari e Le

lascерemo il campo libero! — Per andar dove? — Eccellenza! la chiesa cattolica è grande e noi siamo sacerdoti cattolici! Ricorreremo anche a Roma dove ci han dato sempre ragione, ma La avvertiamo che siamo stanchi anche di ricorrere. E' ora di finirla! A Malta Yord Strichlard cercò di eliminare l'italiano dalle scuole senza entrare in chiesa ed i vescovi, appoggiati dal Vaticano, sono risorti — Da noi succede il contrario. Arrivederla! — Drugi dan je bil klican Petričič h Nadškofu in se je branil, da ni rekel kodermaskim kar oni pravijo. Nadškof je bil tudi zamišljen. S Simicem sva prišla iz nadškofije tako lahko da bi lahko spoletala ker smo izgovorila vse kar je bilo mogoče reči. Izzid je bil ta, da Croatto ni šel h Kodermacem, ampak v Brezje. Kodermace upravlja Della Schiava. To ni še vse! Collino ni mogel dobiti plačet za Vendoglio in le s težavo ga je dobil za Qualso, pozneje je izvedel, da Cenčig ga je ovadil da je v stikih z Ljubljano in do vrsi protitalijansko propagando. Doloži da Morgante, Vikar v Tajpani, je na nekem kosilu v Luževeri vpričo več duhovnikov, civilistov in avktoritet, izjavil, da slovenski duhovniki so gmotno podpirani iz Jugoslavije in da Collino je že dobil kakih 64 tisoč od tam. Da on

ima dokumente na razpolago. Collino je bil v torek pri nadškofu zaradi tega in sprosil dovoljenje da napravi ovadbo (querelo) proti Čenčiču in Morgantu. Včeraj sem bil v Vidmu zaradi Sv. Favstina — Bilo je 7 naših a komaj sem prisilil Hvalico ki je šel z menoj k Nadškofu — Tam smo zahtevali da Morgante naj napravi javno deklaracijo da je lagal, da nam vrne čast in da za kazen naj ga takoj iztrebi iz Slovenščine — Nadškof je rekel da zaenkrat ga pokliče in da ga izpraša — Trinko je tudi iz sebe od jeze — Je hud da zmaguje Quargnassijeva teza in da nadškof je popolnoma pod vplivom istega. Trinko bo napravil na svojo roko querelo proti Morgantu in glede Quargnassa bo pisal naprej — kakor vidite smo v hudi bitki — Naši sobratje so složni in kuražni, dokler so *inter pocula* — Braniti pa jih moramo le mi *rezjani* (Simiz-Cuffolo). Seveda nad menoj se bo Quargnassi maščeval... ampak težko mu bo! Prihodnji četrtek Gorenszak, Simiz, jaz, Qualizza Gujon pojdemo z avtom v Rezjo in od tam v Qualso. Te so žalostne novice ki boste prebiral do prihodnjega pisma. Določim, da Novello se je preselil v Mažerola kjer niso hoteli Laha. Isti je postal navdušen slovenec in svojo izvežbanost v slovenskem jeziku je pokazal s tem,

da je pridgal slovensko pri Svetem Ivanu.

Pušinovi so menda vsi zdravi ker ni nič hudega slišati o njih. Jaz jih ne nikoli vidim ker se me, ne vem zakaj, kar moč ogibljejo.

Danes je bil pri meni Gujon po informacije, in rekel je da naj Vam pišem da Vam odstopi 10 Sv. maš. Denar Vam bo že poslal — Za maše nam huda prede zaradi mizerje.

Bankig bo najbrš prišel jutre.

Drugih novic za sedaj nimam časa Vam pisati in zato Vas prav srčno, četudi nervozen, pozdravljam.

Vdani prijatelj

Laze 8-7-1932

Anton

Obisk pri monsinjorju Trinku

Zadnjo tretjino, morda samo zadnji teden oktobra leta 1943 sem bil v Beneški Sloveniji. Po toliko letih se ne morem spomniti, v katerih krajih sem bil. Od vseh se spomnim po imenu samo Robidišča, ki pa je danes na naši strani meje in kjer sem se ustavil prvi večer. Prenočil sem pa gotovo zunaj vasi; Luka mi je dal za spremstvo

čudovito patroljo in najbolj varnega sem se počutil s fanti na prostem.

Obiskoval sem naše enote, ki so bile takrat v Beneški Sloveniji, in imel sem tudi nekaj pogovorov z italijanskimi in furlanskimi partizani, ki so se bili takrat zatekli v te kraje. Porabil pa sem priložnost tudi za to, da pridem v stik z domačini. Z gotovostjo se spominjam, da sem vsaj enkrat imel tudi miting. Bila je večja vas z dosti izrazitim trgom pred cerkvijo. Še danes vidim pred seboj mlado mater, ki je slonela ob podboju hišnih vrat in pozorno poslušala.

Seveda sem povpraševal po monsinjorju Trinku. Ko sem zvedel, da je v Benečiji na Trčmunu, sem uravnal svojo pot tako, da sem se na vračanju ustavil v njegovem kraju in ga obiskal.

Kolikokrat sem že obžaloval, da si nisem napravil zapisa o tem srečanju. Vestno sem si delal zapise o vseh pogovorih, ki sem jih imel v zvezi s političnim delom in redno sem o njih pismeno poročal. Toda to ni bil poslovni obisk, to je bila predvsem moja osebna želja in potreba in tako ni v mojih papirjih iz tega časa ostala nobena sled o njem. Le malo je ostalo v mojem spominu, to pa lepo in toplo.

Monsinjorja sem našel na domu. Prijazno me je sprejel. Predstavil sem se kot sin dr. Josipa Vilfana. In prav sem storil. Kakor odkrivam sedaj, ko prebiram pisma svojega očeta iz leta 1924, je oče takrat kot na edinega Benečana, ki bi mogel kaj pomagati pri volitvah, mislil na monsinjorja Trinka. Prav tako je gotovo Trinko večkrat mislil na očeta, če je imel takšno ali drugačno težavo. Srečala pa se menda nista nikoli.

Moj obisk, kot rečeno, ni bil v okviru takratne moje politične naloge. Vendar sva govorila samo o politiki. Pravzaprav govoril sem jaz še ves svež od vtisov v Kobarški republiki, prepričan, da je pred nami popolna izpolnitev programa Združene Slovenije. Monsinjor me je poslušal, sem pa tja kaj rekel, se nasmehnil, in poslušal in poslušal. Iz njegovih pripomb sem sklepal, da živo spremlja naše boje in da so njegove simpatije na naši strani. Kako žal mi je, da si nisem nič zapisal!

Nisem si upal dolgo zadrževati monsinjorja. Ko sem imel občutek, da sem zadostil svoji želji, da se poklonim človeku, katerega sem iz gimnazijskih let častil, in mu ob tem povedal zadnje novice, sem se poslovil. Presenetilo me je in toplo ogrelo, da se je tudi monsinjor dvignil in rekel, da me

bo pospremil. In res, spremljal me je dober kos poti, kakor bi hotel sovaščanom pokazati, da so mu partizani prijatelji. Pri slovesu je nam mladim zaželel srečo in uspeha.

Joža Vilfan

Trinko z domačimi

Kako je Ivan Trinko počastil 100-letnico rojstva pesnika Simona Gregorčiča

Pesnik Simon Gregorčič je bil vedno globoko zapisan med slovenskim narodom. Še posebno so ga cenili v njegovi ožji domovini Primorski, ki je bila po prvi svetovni vojni odtrgana od slovenskega narodnega in kulturnega prostora. Njegove domoljubne pesmi so bile med ljudstvom zelo priljubljene. V najtežjih letih fašistične okupacije so tolažile narodno, socialno in kulturno zatirano prebivalstvo in ga bodrile v upanju, da se bo osvobodilo in priključilo k matičnemu narodu.

Gregorčičeve pesmi so bile tudi glasnik NOB. Ljudstvu so krepile narodno in borbeno zavest v boju proti okupatorju. Zato so bile razširjene med partizanskimi borci in med civilnim prebivalstvom. Z njimi so nastopali na mitingih, proslavah, na javnih srečanjih in zborovanjih. Po Gregorčiču so poimenovali prvi primorski partizanski bataljon, njegovo ime je nosila tudi prva primorska narodnoosvobodilna brigada, prav

tako nekatere slovenske kulturne ustanove, ki so jih po kapitulaciji Italije obnavljali.

Leta 1944 so na Slovenskem slovesno praznovali stoletnico pesnikovega rojstva. Najbolj množične proslave so bile prav na Primorskem. Pesnikov jubilej je počastilo civilno prebivalstvo, ki je bilo povečini privrženo NOB, praznovali so ga borci partizanskih enot, častili so ga tudi nasprotniki narodnoosvobodilnega gibanja. Pokrajinski odbor OF za Slovensko Primorje je imenoval poseben Pripravljalni odbor za proslavo stoletnice rojstva Simona Gregorčiča. Vodila ga je Mara Samsa. Odbor je pripravljala osrednjo pokrajinsko proslavo in pomagal nižjim organom NOB pri organiziranju lokalnih proslav. Odbor in drugi organi osvobodilnega gibanja so kot pomoč prirediteljem izdali celo vrsto publikacij z Gregorčičevimi pesmimi in podatki o njegovem življenju in delu. Glasbenik Makso Pirnik je pripravil zbirko uglasbenih Gregorčičevih pesmi. Pesnikovo obletnico je obeležil tudi Partizanski dnevnik. Po tem, ko je objavil prispevek Leopoldine Koršičeve iz Gorice »Gregorčič v okviru Šolskega doma« in uvodnika, ki sta ju napisala France Bevk in dr. Joža Vilfan, je 15. oktobra izšla slavnostna dnevnikova številka. Ta je med dru-

gim objavila več prispevkov, ki so jih na povabilo pripravljalnega odbora prispevali nekateri slovenski kulturni in javni delavci. Gregorčiča so se spomnili dr. Stanko Cajnar, Tone Seliškar, Mara Samsa in Ivan Trinko-Zamejski, ki mu je posvetil pesem »Simonu Gregorčiču v spominsko knjigo«. V njej je »osiveli« pesnik vkovan v dolgoletno suženjstvo, kot se je sam označil, podobno kot »trume Slovencev« izrazil čast in slavo svojemu pesniku in »preroku lepših dni«. Pripravljalni odbor je odločil, da avtorja pesmi ne podpiše. Trinko je namreč živel na okupiranem ozemlju, objava pesmi pa bi ga lahko kompromitirala. Zato naj letos, ko praznujemo stoštirideseto obletnico Gregorčičevega rojstva, to pesem ponovno objavimo v Trinkovem koledarju:

SIMONU GREGORČIČU V SPOMINSKO KNJIGO

*Čuj! Lahek vetrič od Krna prihaja
In po jeseni čudesno dehti;
Iz planinskega raja
Veseli šum in petje se glasi.
Preroku lepših dni
Hvaležna truma zbranih tam Slovencev
Podaja hvalo, slavo, čast in vancev.*

*Oh, da bi mogel, urna lastavica
Razpeti krila in sfrfрати v zrak
In kakor pevka ptica
Njemu povzdigniti, v proslave znak,
Svoj spev vesel, krepak!
Pa v dolgoletno zakovan verigo,
Kaj naj napišem mu v spominsko knjigo?
Ah ti uboga, osivela glava,
do tal se klanjaj in zakliči: Slava!*

Slavica Plahuta

Trinkovo sodelovanje pri zborniku »Dante«

Trinkovo prevajalsko delo so obdelali in ocenili že večkrat in različni pisci, pa naj gre to za prevode iz slovanskih jezikov v italijanščino, kakor tudi obratno. Toda tu je šlo v večini primerov za prevode leposlovnih tekstov. Toda Trinka so večkrat postavili pred nalogo, da je prevajal v italijanščino tudi tekste drugačnih vsebin, če drugega ne vsakovrstna pisma in prošnje ali pa spomenice.

Leta 1921 je ves kulturni svet praznoval 600-letnico Dantejeve smrti. Proslavam in

številnim publikacijam, ki so tisto leto in še nekaj pozneje bile izdane po svetu, se je pridružil tudi slovenski narod, ki je med leti 1921 in 1925 objavil v svojem tisku večje število člankov in zapiskov v zvezi z največjim italijanskim pesnikom. Daleč najpomembnejša pa sta oba zbornika »Dante«, ki ju je v teh letih pripravil dr. Alojzij Res, in sicer slovensko varianto, ki je izšla v Ljubljani leta 1921, in italijansko, ki je izšla v Gorici pri Paternolliju šele leta 1923, čeprav z letnico 1921.

Urednik obeh zbornikov dr. Alojzij Res je zbral okoli sebe celo vrsto odličnih peres, tako slovenskih kakor italijanskih znanstvenikov, ki so velikega Pesnika s svojimi spisi naravnost enkratno proslavili. Seveda je pri tem svojem delu potreboval ne le izvirne avtorje, marveč tudi drugačne sodelavce, tako prevajalce kakor ilustratorje. Med zadnjimi je bil to mladi Tone Kralj, ki je izredno dobro opravil svojo nalogo.

Med prevajalci, ki so slovenske članke prevajali v italijanščino, je bil tudi Ivan Trinko. O Trinkovem sodelovanju pri zborniku Dante, se je poleg objave same ohranilo med bogato korespondenco politika dr. Josipa Vilfana (Wilfana) tudi Resovo pismo, v katerem ta omenja, sicer z enim samim

stavkom, vendar dovolj značilno tudi Trinkovo delo pri zborniku. V pismu z dne 12. decembra 1921 piše Res Vilfanu:

Firenze, 12. XII. 21

Vel. gospod doktor!

Moje nestrpno čakanje je obilno poplačano. V najhujši stiski nisem obupal: s čim in kako naj se Vam zahvalim za rešitev iz obupnega gmotnega stanja, ki me je tudi duševno tlačilo in dušilo? Lotil sem se knjige s podvojeno močjo in prepričan sem, da je bodele veseli. Ital. izdaja mi dela obilo težav, a sem našel zvestega sotrudnika v Ivanu Trinku...

Kot prevajalec je Trinko izrecno podpisan pod člankom Aleša Ušeničnika »Dante e la filosofia« ter študijo Vojeslava Moleta »Dante e i romantici polacchi«. Obakrat je označeno, da sta bila članka prevedena iz rokopisne predloge (»trad. dal manoscritto«).

V tesnejši zvezi z Beneško Slovenijo bi utegnil biti tudi Ivan Bankič, ki ga je Res pridobil za to, da je prevedel v italijanščino članek Josipa Debevca, prvega prevajalca celotne Divine Komedije v slovenščino, z naslovom »Dante nelle traduzioni slave«; tudi

ta članek je bil objavljen v italijanski varianti Resovega zbornika Dante.

Resovo občudovanje Trinka pa se je pokazalo kasneje v tem, da je Res leta 1923 objavil v Mladiki članek »Oče beneških Slovencev«, isto leto v Času pa še opis razgovora ob obisku Trinka v Vidmu, ko je ta praznoval svojo šestdesetletnico. Ta pogovor je še danes vreden ponatisa, saj je v njem toliko resnic in stvarnih ugotovitev o odnosih med obema državama, Italijo in Jugoslavijo, ki imajo še danes svojo vrednost.

Marijan Breclj

Zlata maša u Matajurju

Na praznik svetega Lovrenca je bila v Matajurju velika slovesnost. Trije beneški duhovniki: msgr. Valentin Birtig, msgr. Angel Cracina in msgr. Paskval Gujon so darovali svojo zlato mašo. Pri maši so peli Nediški puobi, po maši pa je bila pred cerkvijo lepa kulturna slovesnost, pri kateri je društvo Studenci poklonilo zlatomašnikom razna darila in spominke. Ljudje v Matajur-

ju pa so zvedeli veselo novico, da je njih dolgoletni župnik postal monsinjor.

Objavljamo govor, ki ga je imel v cerkvi dr. Emil Cencig, župnik iz Gorenjega Trblja:

Donas u matajurski cirkvi je tudi praznik treh beneško-slovenskih duhounikov, ki kupe obhajajo zlato mašo — petdesetletnico posvečenja za duhovnike in prve svete maše. Teli tarije zlatomašniki, ki jih vidite pred

oltarjem in ki darujejo kupe sveto mašo, so: Mons. Valentin Birtig, Mons. Angelo Cracina in Mons. Paskual Gujon. Usi tarije so se rodil lieta 1909 in štejejo 74 liet. Mons. Valentin se je rodil u Ruoncu na 20 dičemberja, Mons. Angelo Cracina u Ciampeju 16 obrila, Mons. Paskual u Bijačah pa na prvi dan obrila. Usi tarije zlatomašniki so studijal u videmskem seminarju in bli posvečeni za duhounike lieta 1933. u Vidme. Mons. Valentin Birtig je biu za kaplana u Osejanih u Rezijanski dolini tri lieta, dvie lieti u Marsi-

ne in 31 liet u Dreški fari, sada je kalunih u Veliki cirkvi u Čedadu. Mons. Angelo Cracina je bio za kaplana u Paularu u Karniji tri lieta, u Glemoni adno lieto, dvie liet u Gorenjem Barnasu in 37 liet u Podutani u Šentlenartu, 16 let pa za famoštra u Buji. Od lanskega lieta je tudi on kalunih in bi-

bliotekar čedajske Velike cierkve. Mons. Pa-
skual Gujon je bil za kaplana štier lieta u
Mažeruolah in od lieta 1937 je za gaspuoda
nunca tle u Matajurju, žej 46 liet na duzim.

Donašnji praznik zlate svete maše je za
use tri zlatomašnike veliko vesejè, zatuso ki
so ućakal tako imeniten cilj živiljenja. In vi
jih vidite, kakuo so šelè mladi in nauđušeni
svojega duhouniškega poklica. Saj so usi ta-
rije ostali zvesti duhouniki, ki so use živ-
ljenje posvetili Kristusu in Kristusovemu
ljudstvu, med katerim so opravljali njih duš-
no pastiersko dielo. Jezus je jau: »Zgled sem
vam dau, da takuo ki sam ist naredu, na-
redite tudi vi« (Jan 13, 15). Ta Jezusova za-
puoved je bla skrb useh treh u duhouniškem
obnašanju in delovanju, in zauojo te zapuo-
vedi njih oči so ble zmieran obarnjene na
Kristusa, da bi ga posnemali. Posnemat Kri-
stusa je bluo za naše tri zlatomašnike skrb
imiet u sebe isto mišljenje, ki je tudi u Kri-
stusu Jezusu. Skrb imiet Kristusovo pazlji-
vost za ćlovieško tarpljenje, njega jubezen
do ubuozih, do bunikov, griešnikou, njega
muoć proti usaki hinavščini, njega ubogljji-
vost do volje nebeškega Oćeta.

Kristus nie biu in necje bit ankul sam
in osamljen. Kristus je solidaren z ljudmi
in se popunama daruje za nje in jim pode-

luje njega božje življenje. Duhounik ku Kristus je tudi on pastier, deviški, oznanjevalec božjega kraljestva, ki podeljuje Sv. Duha, ki ima usmiljenje do judi, ki so lačni in žejni in jih nasiti; ki se usmili buniku in nesrečnih in jim pomaga; ki tolaži in vzdiguje potrte in tlačene; ki posebno jubi otroke, jih požegna in se jezno postavi proti tistim, ki jih pohujšavajo, ki sparjema griешnike in jim daje odpuščanje, ki prenavlja človeka, ki trpi in umrje, da bi potrdiu u judeh zaupanje, veseje in jubezen do bližnjega.

Naši tarije zlatomašniki so se trudil, da bi ostali zvesti svojemu poklicu. Kulkukrat pa so se znajdli tudi oni u skušnjavah, u krizi, ki gleda zmanjšati božji ideal do človeške miere, kar si ne upa doseči božjega ideala. Naši tarije zlatomašniki niso ankul gledali zmanjšati Kristusa, skarbieli so, da bi zrasli do Kristusove miere, da bi predstavili, naredili Kristusa pričujočega med ljudmi. Zatuo usi naši tarije zlatomašniki so čude uriedni in velikega spoštovanja. In zatuo jim je Cierku dala čast z Monsinjoratom. Od danas naprej je tudi gaspuod Paskual Monsinjur.

Donašnji praznik naših treh zlatomašnikov je tudi za našo Beneško Slovenijo razveseljivi in zgodovinski praznik, zatuo ki usi

tarije zlatomašniki so napravili ogromno zasluznega diela za naše beneško ljudstvo. Obdarjeni od Boga so lepuo izrabili njih talente in usi tarije postali imenitne osebe.

Pru lieta 1933, kar so naši tarije zlatomašniki pijel njih parvo sveto mašo, je fašizem, ki je vladu Italiji, prepoviedu slovenski jezik po naših cierkvah in se je začela gonja pruoti našim beneško slovenskim duhounikom, gonja, ki je postala še buj ostra in strupena po drugi svetouni uajski.

Italijanska oblast in nekateri zagrizeni fašisti, ki so spremenil črno srajco ne pa njih črne duše in črnega srca, so videli u slovenskih molitvah, piesmih in mašah po naših beneških cierkvah nevarnost, da puojde naša Benečija pod Jugoslavijo. Tudi cerkvene oblasti so ble takuo oslepliele, da so napadale naše beneške duhounike in jih nie-so podprle, ko so duhoimiki stopili pred sodišča, da bi branili svoje pravice in svojo poštenost.

Petdeset liet dušnopastierstva naših treh zlatomašnikov so ble narbuj težke lieta za naše beneško ljudstvo. Lieta uojski, buoš-tva, emigracijona, lieta hudega nasprotovanja naši etnični identiteti, našemu beneško slovenskemu jeziku, našim tradicijam in našim posebnostim. Naša Benečija je bila pod-

Marino Qualizza, msgr. Birtig in dr. Košuta

vržena izolaciji, zapuščenosti, ubuoštvu in propadu nje gospodarske, kulturne in človeške strukture. Naši judje so bili podvarženi asimilaciji in italijanski kulturi, parsiljeni se odpoviedat usemu, kar je naše, ku da bi bluo manj uriedno in škodljivo za Italijo. Naši tarije zlatomašniki pa, po zgledu Mons. Trinka, gaspuoda Kufola in Kramarja, se nieso udali teli karvični politiki in gonji. Postavili so se državnim in cerkvenim oblastem, prepričani, da Cierku, ki oznanja vangelij, skarbi da spoštuje različnost kultur.

Je ries, da vangelij nie kultura, se ne identificira z obedno kulturo in je odvisen od usake kulture; pa vangelij se oznanja z usako kulturo, zattoo ki kultura je notranje združena s človiekom. Vangelij živijo judje, ki so globoko povezani s svojo kulturo. Kristus je odrešenik usieh judi in zattoo muore bit doma tu usaki kulturi, tu usakim jeziku, ambientu, pru zattoo ki je Odrešenik. Božja pedagogija, obnašanje je pru tuole: Buog je nimar odkru svoje čudovite reči skuoze jezik in eksperienco judi. Vangelij je sposoban dati dušo usaki kulturi. Kristjani so poklicani, da bi predielal in prenovil usako kulturo z evangelijskim duhom.

Hvala Bogu, cajti se spreminjajo. Okuole naših treh zlatomašnikov je zraslo puno na-

ših zaviednih judi, ki donas se zanimajo za naše beneške pravice in skrbijo, da bi se ohranu naš slovenski jezik po naših vaseh, in da bi se naša Benečija prerodila tudi gospodarsko in socialno. Sienje, ki so ga u tarpljenju in hudih bolečinah naši tarije zlatomašniki naudušeno sijali, donas je začelo dajat svoj sad. Samuo adna velika žalost bremeni naše srce. Niemamo vic u semenišču naših mladenču, ki bi se posvetili za duhounike in skarbieli za naše beneško ljudstvo.

Zatuo, grede ki se srčno zahvaljujemo našim trem zlatomašnikom za njih trud in zaluzno dielo, jih prosimo, da položijo na utar blizu druzih namienov, ki jim stoje par srcu, tudi tole: naj Kristus Jezus zbudi u srcu naše beneške mladine naudušenje za duhouniški stan, da preuzamejo u svoje mlade roke tisto luč, ki so jo nosili u svojih rokah naši zlatomašniki, da naše beneško ljudstvo ankul na zgreši prave poti do Kristusa in prave zvestobe do svoje narodnosti. Biti pravi kristjani in biti pravi Slovenci, to je obveznost, ki nam jo dajejo naši donashnji zlatomašniki.

Dragi zlatomašniki, ostanite še dugo med nami, četudi pruoti večeru gre in dan se je nagnu. Lomite našemu beneškemu ljudstvu

šele kruha vašega zglada in vaših naukov, da se odprejo oči tudi tistim, ki donas so šele slepi, da spoznajo uriednost našega slovenskega jezika in naše slovenske duše.

Naši možje

V Gorici sta poleti umrla dva velika prijatelja beneških Slovencev in Ivana Trinka. Najprej je umrl g. Mirko Mazora, takoj za njim pa msgr. Anton Rutar.

Mirko Mazora je bil rojen leta 1913 v Breginju, prav na meji z Benečijo. Studiral je najprej v Tolminu, nato pa v Gorici v semenišču, kjer je končal gimnazijo in bogoslovje. Služboval je v Idriji, Tolminu, na Srpenici, nato pa v Gorici, Šempolaju in Podgori. Zadnja leta se je boril z boleznijo. Bil je mehka, čustvena duša. Svoje občutke je izlival v pesmi, ki jih je objavljaval v Pastirčku, Mladiki in po koledarjih Goriške Mohorjeve družbe. Leta 1954 se je udeležil Trinkovega pogreba in je v cerkvi na Trčmunu govoril v imenu goriških Slovencev. Ker bo junija minilo 30 let od Trinkove smrti, objavljamo njegov govor:

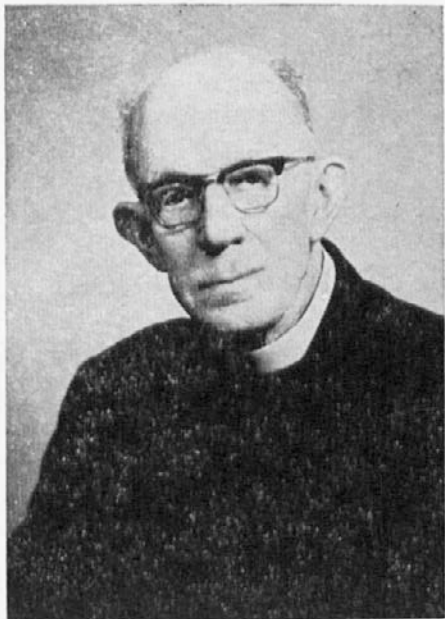
Najlepša zvezda, ki je sijala na beneškem nebu, je dokončala sijajno pot. Msgr. Trinko je bil vse svoje življenje zvest Bogu in narodu. Kot duhovnik je bil tako kristalno čist, da mu noben sovražnik ni mogel do živlega. Kot človek je bil tako blag in krotak kakor jagnje, pa tudi silen in neustrašen kakor lev, ko je branil pravice trpinov in siromakov iz ljubljene Beneške Slovenije, o katerih je že pred 50 leti zapisal: »Tukaj živijo z dušo in telesom privezani, vsemu svetu nepoznani, od nikogar spoštovani že nad tisoč let moji ubogi bratje in

sestre ter se mučijo dan za dnevom, leto za letom.« Še lepše je povedal v pesmi: »Oj ti zemlja rodna, zemlja bedna, mala...« Nič čudnega, da je želel pokojnik gledati v rodni zemlji večerno zarjo svojega življenja ter nekoč počivati v njenem krilu. Tvoja želja je danes izpolnjena. Tvoje veliko srce bo zdaj leglo v hladno domačo zemljo. Različne misli in čustva se mešajo v naših srcih ob odprtem grobu, predvsem pa misli hvaležnosti in čustva žalosti. Hvala ti za vse zaklade srca in duha, ki si nam jih dal: »Ti branil si nam sveto pravo, / z duha orožjem žive dni, / Ti Slavi si ovenčal glavo, / zato ves dom te zdaj slavi.« Od blizu in daleč roma danes k tebi domovina. Ob tvojem odprtem grobu se danes srečujemo sinovi iste matere, morda različnih nazorov, toda edini v hvaležnosti in ljubezni do tebe, edini v globoki žalosti.

Le jokaj, beneška zemlja, ker je nehalo biti srce tvojega največjega sina. Le skloni se, domovina, v nemi žalosti, ker si izgubila prelep biser. Le tecite svetle solze ljubezni na grob klicarja našega trpljenja in pokazite vsem ljudem žalost in bolečino ter povejte vsemu svetu, da ljubezen ne mine na robu groba, ampak raste in cvete v daljno večnost. Zbogom, msgr. Trinko! Počivaj

v domači zemlji, tvoj duh pa naj prosi svojega Odrešenika, da bi tvoja ljubljena Beneška Slovenija, tvoja draga domovina, dvignila kvišku od trpljenja poveljani obraz.

Msgr. Anton Rutar je dočakal visoko starost 97 let. Rojen je bil v Drežnici pod Kr-

nom. Ko je postal duhovnik, je opravljajl važne službe v Gorici. Bil je ekonom v bogoslovnem semenišču, knjižničar slavne semeniške knjižnice, profesor in dober vzgojitelj. Fašisti so ga preganjali in ga poslali v konfinacijo v Monteleone di Spoleto. Ko se je vrnil, je bil dolgo let župnik v Pevmi pri Gorici. S Trinkom sta si dopisovala in ga je zadnja leta tudi gmotno podpiral. Bil je med ustanovitelji Trinkovega koledarja in se je do zadnjega zanimal za vse dogodke v Benečiji. Pokopali so ga v Pevmi.

Urednik

Trinkov simpozij

Rim, 6. - 10. september 1983

V dneh od 6. do 10. septembra 1983 sta ob 120-letnici rojstva Ivana Trinka Slovenska teološka akademija in papeški slovenski zavod v Rimu priredila pod pokroviteljstvom videmskega nadškofa Alfreda Battistija Trinkov simpozij.

Slovenski zavod, Slovenik, je tokrat prvič gostil v svoji skoraj dokončani dvorani

Na Trinkovem simpoziju

ljubitelje slovenske Benečije. Namen znanstvenega srečanja je bil, vsestransko osvetliti bogato osebnost beneškega očaka Ivana Trinka. Srečanju je dala poseben čas navzočnost treh še živečih Trinkovih učencev, zlatomašnikov in kanonikov čedadjskega kapitlja pesnika Valentina Birtiga, mons. dr. Angela Cracina, matajurskega župnika Paskvala Gujona. Navzoči so bili tudi Trinkovi sorodniki s pranečakom Valentinom in njegovimi otroki, društvo Studenci in uredništvo Doma s tarbijskim župnikom Emilom Cencigem, člani Slovenske teološke akademije v Rimu, zastopniki z Goriškega in Tržaškega in predavatelji na simpoziju. Gonilna sila vsega dogajanja je bil neutrudni gostitelj, ravnatelj Slovenika mons. dr. Maksimilijan Jezernik, ki je v torek 6. septembra tudi slovesno odprl zborovanje.

Na samem začetku je kanonik V. Birtig odkril novo Trinkovo sliko, delo akademskega slikarja Božidarja Jakca, ter razstavo Trinkovih spisov in del, ki jih je pripravil dobri Trinkov poznavalec, župnik Jožko Kragelj. V naslednjih nastopih se je zvrstilo kar deset predavateljev.

Prof. Franc Kralj je najprej podal zgoščen zgodovinski oris Beneških Slovencev. Opozoril je, kako se v novejšem času na

Udeleženci simpozija

Beneškem uveljavljajo raznaradovalni pritiski in različne oblike odtujitve, poskusi, da bi se na račun problematičnega socialnega, gospodarskega in kulturnega stanja vcepila ljudem zavest, da so predvsem predstraža italijanstva.

Dr. Irena Lupinc-Košuta je dokaj izčrpno razgrnila Trinkovo življenjsko pot od rojstva na Trčmunu 25. januarja 1863, mimo šolanja in delovanja v Vidmu, do smrti v rodnem Trčmunu 26. junija 1954.

Poteze Trinkovega značaja je mojstrsko podal z grafološkim opisom njegove pisave dr. Anton Trstenjak, ki samega Trinka ni poznal in je zato izhajal le iz njegovih spisov.

Po pisavi sodeč je imel Trinko občudovanja vredno disciplino duha in je bil izredno urejena in disciplinirana osebnost: v tem je mogoče iskati ključ njegovega dolgega življenja. Bil je hkrati bogata osebnost, ki je zajemala iz polnega. Znal je nase jemati vse to, kar v sklenjeni narodnostni skupnosti prevzema nase ves narod. V njegovem značaju se je kazala žilava vitalnost, povezana z neko trpkostjo. Bil je kos melanholika, a obenem asketske narave. Imel je globoko razvit realističen čut, smisel za stvarnost, nepristranskost. Bil je razumsko

trezen, pravičen, zanešenjaštvo mu je bilo tuje, imel je izredno razvit čut za lepoto narave. Znal se je samopremagovati, da je opravljal stvari, ki mu sicer niso »ležale«, a jih je vseeno vršil, ker mu je to veleval etični imperativ. Osebnost skromen in potrpežljiv, pripravljen vse prenesti za stvar, ki se ji je posvetil. Bil je trdna osebnost, ki je zlepa nobena stvar ne spravi iz tira, dostojanstven z notranjo urejenostjo, kjer čustva ne prevladujejo nad razumnostjo. Pisava končno razodeva človeka, ki je bil intuitiven ((pesnik) in diskurziven (filozof).

Trinko je bil vsestransko aktiven in dinamičen človek. Uveljavil se je kot filozof, duhovni voditelj, pesnik, pisatelj, prevajalec, glasbenik, likovnik, znanstvenik, politik. Čeprav je skušal biti temeljit v vseh svojih znanstvenih in umetniških smereh, se vendar zdi, da je bil spekter njegovih zanimanj le preobsežen in se zato nobeni smeri ni mogel do kraja in celovito posvetiti.

Trinka filozofa je predstavil beneškoslovenski rojak dr. Marino Qualizza. Filozof Trinko je odločen branitelj pravic svojega ljudstva, ker gre za temeljne in neizpodbitne človeške pravice. Biti Slovenec za Benečana ni ne čast ne sramota, ampak edino pošteno zadržanje mimo vseh polemik in

šovinizma. Zato je potrebno premagati čut manjvrednosti, kajti le-ta izhaja iz zanikanja dejanskega stanja in objektivne resnice. Raznarodovanje je kriminalno, ker zanikuje resnico in njeno bistvo.

Redovnica s. Rozalija Olanda Miazso je predstavila Trinka kot duhovnega voditelja v zavodu »Nobili dimesse« v Vidmu. Bil je resen vzgojitelj, dosleden in premočrten, s poslušom za človekove pravice, moralno pokončen, a hkrati očetovsko pristopen.

Prof. Tomaž Pavšič je orisal Trinka-pesnika. Kot Zamejski je postal pesnik Beneške Slovenije in eden od stebrov slovenske omike na skrajnem zahodu. S pesmijo je Trinko na najprimernejši način izpovedal svoje poglede na življenje, svoje duševne boje. Življenjske sokove je črpal iz zdrave in njemu tako drage domače zemlje (»Zemlja mila draga, ki te milost božja meni v last je dala.«) Resda so njegove pesmi jezikovno nedovršene in bolehajo za pesniškim izrazom, zato je Medvedova kritika bila sicer nekoliko huda, vendar v glavnem pravična. Vsemu navkljub je bil pesnik »po milosti božji«, prav nič tragično razdvojen, duhovnik s ponosom in brez občutja ujetosti.

Trinkovo slovenščino je razčlenila dr. Fedora Ferluga-Petronio. Vešče in kritično

Valentin Trinko poklanja trčmunske izdelke

je analizirala Trinkov jezik, opozorila na njegove jezikovne posebnosti in na njegovo jezikovno nadarjenost.

Dr. Martin Jevnikar je izčrpno opisal Trinka kot posrednika med slovansko in italijansko kulturo. Zastavil si je (Trinko) dva cilja: vzbuditi med ljudstvom trdno narodno zavest, latinsko-romanskemu ljudstvu pa čimbolj približati kulturo slovenskih narodov, biti nekakšen most med kulturama. Pisal je izvrstno italijanščino in tako nad vse dostojno predstavil Slovence Italijanom.

Prispevek Beneškega Slovenca prof. Viljema Černa je izzvenel kot elegija trpljenja Beneških Slovencev in Trinkovega prizadevanja za obrambo naravnih pravic svojega ljudstva in materinega jezika. Kljub obče znani slovenski lojalnosti in zvestobi do italijanske države, se določeni ljudje še vedno boje, da jim peščica Slovencev prekucne nekoliko preveč majavo italijansko barako.

Prof. Pavle Merkù je v svojem temperamentnem nastopu opozoril na Trinkovo izredno glasbeno kulturo, na njegov glasbeni opus, na njegove glasbene kritike.

K popolni podobi Trinka kaže dodati, da se je ukvarjal tudi s slikarstvom. Bil je preprost, a globoko tenkočuten umetnik, ki

se je izražal v perorisbah, risbah s svinčnikom in v akvarelih.

Bil je tudi geolog, geograf in speleolog in tozadevno objavljajal svoje prispevke v italijanskem znanstvenem tisku.

O vsem tem in še o marsičem drugem je bilo govora na Trinkovem simpoziju.

Ob koncu je spregovoril sam Trinko v pesmih, ki sta jih občuteno recitirala pesnica Ljubka Šorli in dr. Edi Košuta.

Ni dvoma, da je Trinkov simpozij pomemben doprinos k osvetlitvi njegove osebnosti in življenjskega opusa.

F. K.

Slovenska pridiga na Stari Gori leta 1861

Beneški Slovenci so vedno radi romali na Staro Goro pri Čedadu. Duhovniki pa so se temeljito pripravljali na ta romanja. Ljudem so pridigali v domačem jeziku in pridige celo pisali. Več takih pridig je ohranjenih po raznih župniščih, posebno pri Sv. Lenartu. Letos objavljamo pridigo, ki jo je župnik iz Sv. Lenarta napisal in govoril 8. septembra 1861 na Stari Gori. Objavljamo jo, kakor je napisana, brez popravkov, da bomo videli, kako so se duhovniki tru-

dili, da bi v čim bolj razumljivem jeziku podajali ljudem božje resnice.

Danes, po koncilu, Stara Gora nima niti slovenskega spovednika, čeprav prihajajo tja na božjo pot beneški Slovenci in tudi drugi Slovenci izza meje. Slovenske pridige Benečani pa sploh ne slišijo več v tem svetišču.

ROISTVO MARIE DEVIZE

Roistvo M. D. nele samuò par sebe je bluo velike hvale uriedno: ma tud ussiem judem je parneslo veliko veselje. - Tisti judje ki prebivajo tu sinčnim kraju tega svetà, potadà ki skor šest mieszu ne vidjo sonza, se nie čudvat če teshkua ga čakajo, kadar ima spet veliest. Ma subit ki vidjo snamugne de ono je blisu, oni se arsveselé, in kadar veliese radi gnega luč ushivajo. Glih na tolo visho, kadar se je rodila Maria D. ona je bila ku srečna luč ki vasujem sviet je arsveselila. Je bluo she preteklo shtier taushint liet, ki usi judje an use dashele so sheliel videt tolo luč, ki ign je bila obečena. Use dushize tih pravičnih so jo teshkuo čakale, an s' shalostnim sarzam so nimar prosil Boga, deb ih biu posvetiu, kier so sediel u tamah tegà pohublegna, u sienzi te smarti; an deb ign biu pokasu to pot tegà merù an tih Nebes, kukar lepuo guarì Sv. Duh u svetin pisme.

Če venč part judì, ki so shivel na sviete, sò bli takuo neummi, de nieso posnal Roistva M. D. ki je

bila she popriet lepuò arspisana od Preroku, so jo sahvishno posnale dushize tih svetih judi, ki priet so bli umarli, an tu tih tamnizah so teshkuo čakali sa bit riesheni an u Nebesa pejeni... Ja, o andohtlivi, tiste dushize sahvishno so lepuò posnale to luč, ki je veliesla kadar M. D. se je rodila; an sposnal ki so jo, oh kaishno vesejé, oh kaishan trosht, oh kako zado-voinost so one imiele, kier she tkaj zata so jo čakale! Oh! Kakuo so lepuo one tekrat Bogà sahvailie, ki mu je dopadlo dopunt gnegà objube, an skraishat te zait od gnih duhe shalosti!

Če pomislimo tadaj an tele opravila takuo čudne, na tele skriuosti takuo velike nam pokasane od Marie, ki na donashgni dan se je rodila, duo se niema arsveselit, duo je niema počastit an hvalit? Duo niema ubugat Sv. Cierkve ki nam uquasuva bit veseli na roistni dan te Marie?

Roistvo M. D. če tkai veselja je doparneslo ziele-mu svietù, shele vič strahu je storlo temù Paklù. An tuole nas sagvisha Prerok Isaja, ki she u gnega zaiteh jo je arspisu nele samuo kokar eno luč ki doparnese mir an isveličagne — quasi aurora consurgens — ma jo je osnanu močno tud kukar no trumo voishčaku parpraujenih sa voiskovat — *terribilis ut castrorum acies ordinata*.

Jest na viem če tala skriuost, ki jo je biu osnanu te Prerok, an ki potlé se je imiela sgodit tu prečistin truple M. D. al je bila snana temù Paklù, jest na viem al je posnu use tuole hudig, ki se je imielo sgodit;

na viem; viem pa de G. B. she u sačetku mu je biu osnanu, de od shlahte te Eve se je imiela rodit ena Deviza, katera je imiela preomahat gnega kralestvo, de ona an hudigh sta imiela bit nimar saurashnika med sabo, an de ona nasadgno je imiela s' gne nogam popestat gnega hlavo. Oh! Kaishan strah je muoru imiet te hudigh videt, de gnega preusetnost je imiela bit ponishana, an gnegà kralestvo preomagano podarto. Oh! Kaishan strah so muorli imiet usi ti pohubjeni, tu Paklé, videt blisu gnih sasramuvagne.

Takuo tadaí kukar skuose eno sheno, ki je bila Eva je parshù grieh na sviet, takuo skuose eno Devizo, ki je Maria, je imiela prit na semjo gnada inu isveličagne. Ja, andohtlivi, de glih bran te hudigh, pur use glih bo isveličan človieshki rod, grieh bo sbrisan, an shtrafinga te smarti bo odpushčena.

Ma teli čudeshi, tele skriunosti so se she sgodile, o andohtlivi te Marie; an nas sahvisha donashgni veseli dan, ki se obhaja Roistvo Marie D. katera je část Jerusalema, vesejé usieh judi, in strah tegà Paklà.

Tadaj jest te prosim, o Deviza narbui sveta, kier od toiga roistva parhajajo takuo velike dobruote, te prosmo prim nasho dobrò vojo, nasho ponishno sarzé ki imamo sa te sahvalit; sprosi nam o Maria od Boga odpushčagne nashih griehu, spros pomuoč tin shipkñ, trosht tin shalostnim, pobuoishagne grieshnikan, potarpeshivost tin pregagnanim s' no besiedo skuose tojà mohočnost pomaghi usim tistim ki donas te po-

*kličajo na pomuoč, an ki obhajajo veseli spomin
tvoiga roistva — sentiant omnes tuum juvamentum qui-
cumque celebrant tuam sanctam Nativitatem. Amen.*

STARA BOŽIČNA PESEM

*Kje si ura, dan premili,
ki nam bosh Meshia dal
So ljudje sa te prosili
Narod sdavno sdihuval.*

*Dolhe veke prizhakuje
Te, in tebe si sheli
Sarze usako, in sdihuje
Pridi, pridi ura ti.*

*Sonze, luna ne dershite
Dalje na nebeseh ga
Svesde doli ga poshlite
Hoj Meshia nashega.*

*Rajshke se odprite urata
Hoj raskleni se nebo
Truma nam ga daj krilata
Zeli svet osrezhil bo.*

*Slava Bogu na vishavah
Mir na semli usem ljudem
Ki so dobre in svete volje
Slava in oshanna Bogu.*

Boshizhna Pefem

Kije li ura, dan prenuhi
Ki nam bolh Melhia dal
So ljudje sa te profili
Nerod sdavno sdihuval

Dolhe vehe prizhakuje
Te, in tebe li sheli
Sarze ufako, in sdihuje
Pridi, pridi ura ti.

Sonze, luna ne derzhite
Dalje na nebesih ga
Svesite doli ga poshlite
Hoj Melhia nalhega.

Rajshke se odprite urata
Hoj valkleni se nebo
Trima nam ga daj krilata
Zeli svet ofrezkil bo

Slava Bogu na vislavah
Mir na semli ulem ljudem
Ki so dobre in svete volje
Slava in oshanna Bogu.

(OPOMBA: To pesmico sem našel med Trinkovo zapuščino. Verjetno jo je našel v kakšni hiši ali pa mu jo je prinesel kak beneški bogoslovec, ker jim je Trinko naročal, naj zbirajo stare pesmice. Objavljamo tudi fotokopijo rokopisa. - Urednik).

Sveti misijoni u Benečiji

Sveta navada je bila po naših beneških cirkvah, ku drugod po Furlaniji, usakintarkaj liet, napraviti Misijon, poseban tiedan, osam dni posvečenih pridgam in molitvam. Posebno znani misijonarji, goreči pridgarji, so usieh osam dni pridgali usiem judem od fare, ki so bli razdeljeni usak po svojem stanu: možje, žene, puobi, čečè, oženjeni, otroc. Misijonarji so z njih uneto besiedo predložili pred judi use skriunosti in resnice Sviete Viere in zgrozili judi čez njih griehes s smrtjo, sodbo, paklam in z nebes. In skor usa fara je zvestuo poslušala in sparijela božjo besiedo, grivano se spokorila in ponižno se spravila z Buogam. Le riedki so bili takuo parsmojeni grieshniki, da so ostal trdnovratni in parpečeni tu svojih griehih.

Misijonski cajt je biu zaries božji cajt

in božja gnada se je obiuno lila na dušice, ki so oživiele in se spet unele za pravo, stanovitno, trdo kristjansko življenje in obnašanje. Judje, ne samuo so se spravili z Buogam in napravili splošne, generalne spuoveda, so se pa tudi spravili med sabo, si odpustili dan drugemu use karvice, popravili use škode in napravili mier po vaseh. Misijonarji so preorali uso faro in obiuno nagnojili uso božjo njivo. Sveti utisi, dobri uplivi in spomin Svetega Misijona so trajali lieta in lieta na duzim in doprinašali dobar duhouni sad.

— — —

Lieta 1869 špietarski famoštar pre Miha Mučič, rojen u Arbeču, vas Nediške Doline, je napravu Misijon u Špietre in povabu pridgat dva jezuita: Antona Bankiča, ki se je biu rodiu u Tarčete, vas Podbunieškega kamuna, in Janeza Storè taz Gorice. Misijon je traju osam dni, od 4 do 12 luja, in je čudovito uspeu. Četudi je bila velika polietna vročina in puno kumetuškega diela, vierniki u velikem številu so se udeležili iz usieh bližnjih slovenskih vasi, in, u zadnjih dvieh dnevih, tudi Furlani, Lahi sosiednjih vasi, četudi nieso zastopili slovenskega narečja in jezika. U zadnjih dvieh dneh se šteje, da se je bilò zbralo u Špietar okuole 7 - 8 taužint

judi. Špietarska vas je bila popolnoma zasedena od judi, ku mrujišče. Ponoč po hišah so judje peli pobožne slovenske pesmi in okuole farne cirkve, razdeljeni po skupinah, vierniki so molili celè noči svet rožar. Četudi se je zbralo tarkaj judi, se nie zgodila nobena nasrecja in nič neusečnega. Judje so z zanimanjem poslušali premissljeno učilo gospuoda Storè in razmišljanje glasovitega nedizouca patra Bankiča.

Gospuod Storè je guariu in pridgu u pravem čistem slovenskem jeziku in usi naši beneški judje so ga zelò lepuo zastopili, in tuo dokaže, da naši Benečani spadajo med Slovence, četudi tuo nie marckajšnemu donšnjemu beneškemu modrijanu useč. Pater Bankič je pridgu u našem domačem beneškoslovenskem narečju. Obà jezuita sta si pridobila srce vierniku in duhouniku.

Kier Misijon je takuo lepuo uspeu u Špietre, duhouniki drugig kaplaniji Nediške, Sauonske, Rečanske in Šentlenarske doline so tudi oni skrbieli, da bi napravili Misijon po svojih kaplanijah. Na usakem Misijonu so pridgali slovenski pridgarji, misijonarji, ki so hodili od vasi do vasi. Unovič so take Misijone napravili od lieta 1880 do lieta 1900.

U spomin Misijonu so postavili po naših beneških cirkvah lesene misijonske križe,

Velikonočno obhajilo
SV. PETER NA NEDIŽI
1922

Bog bodi hvaljen.

Hvaljeno bodi njega sveto ime.

Hvaljen bodi Jezus Kristus, pravi Bog
in pravi človek.

Hvaljeno bodi ime Jezusovo.

Hvaljeno bodi presveto Srce Jezusovo.

Hvaljen bodi Jezus v presvetem zakra-
mentu oltarja.

Hvaljena bodi velika mati božja Marija
presveta.

Hvaljeno bodi nje sveto in brezmadežno
spočetje.

Hvaljeno bodi ime Marije device in
matere.

Hvaljen bodi Sveti Jožef nje prečisti
ženin.

Hvaljen bodi Bog v svojih angeljih in
svetnikih.

O Jezus, tvoje sladko Srce

Naj ljubijo, casté

Vsa ljudstva, vsi jeziki,

Vse angeleske vrste!

Sladco Jezusa Srce,

Vedno bolj naj ljubim te.

(300 dni odpustka).

IVAN PETRIČIČ, župnik

velike dva metra in šaroke dan metro, na katerih je na sred parbita lakierana železna okouna tablica, tabela, ki nosi zapisano: »Rieši dušo - Spomin sv. Misijona« in lieto, datum u katerem je biu Misijon. Taki križi se vidijo tudi donašnji dan u Obliški cierkvi, Lieški, Srientski in nas spominjajo na prve Misijone, ki so jih imieli u teh cierkvah lieta 1883.

Use tuole je bluo zapisano gor na adnem tiedniku, ki se je klicu »Slovenska Bčela« an so ga štampal gou Celovce (Klagenfurt).

Naj povemò še tuole, de so bili misijoni an po te parvi uojski. U Briščah je biu misijon lieta 1922. Pridgala sta misijonarja Zdravlič in Franc Knavs.

U Landarju je biu misijon lieta 1925. Tu sta gourila judem Zdravlič an Klančnik.

U Lazah je biu misijon od 17. do 24. ženarja 1926. lieta, an tle sta guorila misijonarja Zdravlič in Klančnik.

U Ruoncu je bil misijon od 2. do 9. junija 1929, pridgala sta Zdešar in Zdravlič.

U Erbeču je bil zadnji misijon šeptemberja 1932. Tu sta guorila misijonarja Klančnik in Stanko Stanič.

Emil Cencig

Slovenščina v cerkvah Beneške Slovenije

Poskusi po Cianovem obisku v Beogradu

V zapuščini Antona Vuka (1883-1967), znanega javnega in kulturnega delavca iz Mirna pri Gorici, se je ohranil dokument, ki govori o delnem ponovnem uvajanju slovenskih pridig in bogoslužja v Beneški Sloveniji po obisku italijanskega zunanjega ministra grofa Ciana v Beogradu leta 1937. Poročilo obsega približno eno tipkano stran in pol, podpisano pa je s kraticama R. V., za kateri zaenkrat ni bilo mogoče ugotoviti, koga pomenita.

Za razumevanje dokumenta pa je potrebno vsaj nekaj uvodnih pojasnil. Pok. Anton Vuk, ki je dokument ohranil v kopiji (kar pomeni, da je original bil odposlan dalje, verjetno v Jugoslavijo), se je že v mladih letih, pred prvo svetovno vojno, začel ukvarjati z javnim delom: politično je pripadal krščanskosocialnemu gibanju na Goriškem, zlasti pod vplivom mirenskega župnika Ivana Rojca, v slovenskem merilu pa Janeza Evangelista Kreka, od leta 1911 do 1929 pa je bil ravnatelj Čevljarske zadruge v Mirnu. Po odsložitvi iz službe, v kar so

ga prisilile fašistične oblasti, in ukinitvi legalnih slovenskih političnih in kulturnih organizacij na Primorskem se je še dalje ilegalno udeleževal v slovenskem katoliškem taboru. Sodeloval je zlasti z dr. Engelbertom Besednjakom, Virgilom Ščekom, inž. Josipom Rustjo, prof. Radom Bednarikom in nedavno umrlim velikim podpornikom Trinkovega koledarja msgr. Antonom Rutarjem. Dokument, ki ga objavljam in še nekatere druge listine iz Vukove zapuščine, dokazujejo, da je določena pozornost goriških javnih delavcev tudi v času najhujše fašistične diktature veljala Slovincem na zahodu, tj. v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini. Pok. Anton Vuk je imel stike z beneškoslovenskim duhovnikom Antonom Cuffolom, kaplanom v Lazah, pogosto pa je zahajal tudi v Kanalsko dolino in na Višarje, kjer je zbiral informacije o tamkajšnjem narodnopolitičnem položaju.

Kot je znano, so morali beneškoslovenski duhovniki na poseben ukaz videmskega prefekta iz avgusta 1933 opustiti pridige, petje, molitve in branje evangelija v slovenščini, pritožbe na videmskega nadškofa Nogaro in Apostolski sedež pa niso zalegle (prim. Lavo Čermelj, Slovenci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama, Ljubljana

1965, str. 241-242). Dne 25. marca 1937 je italijanski zunanji minister grof Ciano z jugoslovanskim ministrskim predsednikom Stojadinovićem podpisal sporazum, v katerem sta se obe državi obvezali, da bosta spoštovali skupne meje, v primeru napada na eno od njiju pa bosta ostali nevtralni. Nadalje sta sklenili, da se bosta ob mednarodnih zapletih medsebojno posvetovali in ne bosta več podpirali aktivnosti, ki bi ogrožale njuno integriteto in notranjo ureditev. Grof Ciano je po podpisu sporazuma izjavil tisku, da so oblastem v Julijski krajini dana navodila glede učenja ter uporabe slovenskega in hrvaškega jezika, posebej še v bogoslužju. Italijanska vlada se je s tem sporazumom začasno odrekla ozemeljskim zahtevam do Jugoslavije, prav tako ni več podpirala ustaške teroristične dejavnosti (Enciklopedija Jugoslavije 8, Zagreb 1971, str. 292). Kljub Cianovi obljubi Slovenci periodičnega tiska niso dobili, skromen nadomestek je bil le verski mesečnik Svetogorska Kraljica, ki je izhajal v letih 1938 in 1939. Dovolili so tudi uvoz jugoslovanskih listov v Italijo (L. Čermelj, op. cit., str. 134).

V tem vzdušju je nastalo to poročilo, za katerega lahko domnevamo, da je bilo napisano kmalu po Cianovem obisku v Beo-

gradu, najverjetneje okrog leta 1938, potrjuje pa dejstvo, da se položaj Slovencev v Italiji, zlasti še beneških, ni bistveno izboljšal. Dokument objavljam nespremenjen točno po izvirniku, popravljene so le nekatere očitne napake, nastale pri njegovem tipkanju.

M. V.

Župnije, v katerih se je po obisku Ciana v Beogradu polagoma začelo uvajati spet slovenske pridige in slovensko bogoslužje. To se je vršilo brez pristanka in vednosti oblasti, župniki so to vršili na lastno odgovornost v nekaterih župnijah v večji v drugih v manjši meri.

1. Oblica (Oblizza) župnik Fortunat
2. Dreka (Drenchia) župnik Ant. Domenis
3. Ljesa (Liessa) župnik Zdravljich Alojz
4. Kozca (Cosizza) župnik Spekonja Angel
5. Trčmun (Tercimonte) župnik Kjačič Jos.
6. Stoblank (San Wolfango) župnik Lavrenčič Mario
7. Kravar (Cravero) župnik Novelo. Hoče in govori slovensko, je Italijan.
8. Srednje (Stregna) župnik Durjava Josip
9. Mersin (Mersino) župnik Birtič
10. Laze (Lasiz) župnik Cufolo Anton
11. Landar (Antrò) župnik Kramar Josip
12. Matajur (Monte Maggiore) župnik Gujon Pasquale
13. Topolo (Topolo) župnik Krizetič

14. Kodermaci (Codromaz) župnik Čuferle Natal
15. Prosnit (Prosenico) župnik Dorbolo Evgen
16. Platišče (Platischis) župnik Simic Josip
Ad 10, 11, 16 so samo nekolikokrat poskušali slovensko pridigati in moliti.
Seznam nadaljnih slovenskih župnij, v katerih se slov. pridige in molitve niso ponovno uvajale:
17. Ronac (Rodda) župnik Trakonja, Lah, ne zna slovenski.
18. Brišče (Brischis), župnik Micheloni, Lah, ne zna slovenski.
19. Gorenji Barnas (Vernassino) žup. Kračina, Lah, zna in želi slovenski
20. Erbeč (Erbezzo) župnik Slobe Egidij
21. Črni vrh (Monte Fosca) župnik Lah, ne zna slovenski
22. Sovodnje (Savogna) župnik Slobe Ivan
23. Gorenji Trbi (Tribil Superiore) župnik Tomazetič
24. Doljni Barnas (Vernasso) župnik Hvalica Peter
25. Šent Peter (S. Pietro al Natisone) župnik Bertoni, ne zna slovenski, kaplan tudi ne.
26. Ažla (Azzida) župnik Krajnik
27. Čele (Ciola) župnik Černoja Peter
28. Mizerola (Masarolis) župnik Lah, ne zna slovenski.
28. Čenebla (Canebola) župnik isto.
29. Brezje (Monte Maggiore) župnija prazna.
Nadalje so po Italijanih, ki ne znajo slovenski za sedene še sledeče vasi:
Tipana, Viscorsa, Brdo, Ter, Bizont, Karnica, Subid, Porčin, Melina, Zavrh.

Nadalje so še narodno mešane vasi, v katerih nimajo Slovenci bogoslužja v slovenskem jeziku.

— — —

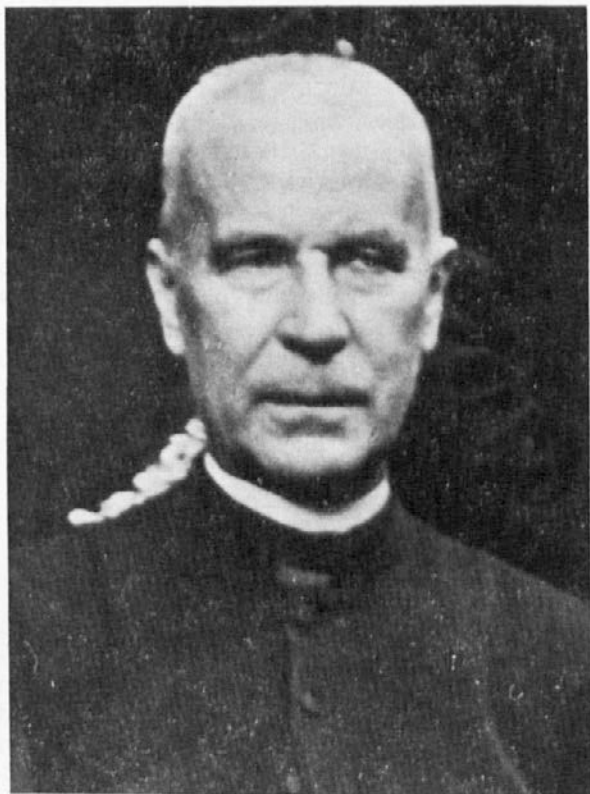
Župnik Specogna Angel iz Kosce (Cosizza presso S. Leonardo) je bil dne 25/III tega leta klican na prefekturo v Vidmu (Questuro?), kjer so mu strogo prepovedali pridige, molitve in krščanski nauk v slovenskem jeziku. Moral je podpisati difido. Še pred tem je bil baje pri njem poročnik karabinirjev z enako prepovedjo, katere pa župnik ni hotel sprejeti na znanje.

Posledica te prepovedi je, da morajo vsi ostali paziti, in urinejo kaj slovenskega samo, če so gotovi, da ne pride na ušesa oblastim.

R. V.

Trinko in duhovnik Anton Pavša

Mladi Trinko se je že v svojih študijskih letih začel zanimati za svojo ožjo domovino Benečijo. Zbiral je podatke o vaseh in ljudeh, pri tem pa je iskal sodelavce med kaplani, ki so bili zavedni Slovenci. Eden takih je bil Anton Pavša, ki je takrat služboval v Prosnidu. Z njim si je Trinko dopisoval in ga prosil za podatke, ki jih drugod

ni mogel najti. Ohranjeni sta dve pismi iz dobe, ko se je Trinko pripravljaj na mašniško posvečenje. Čeprav mu Pavša ne nudi prav točnih podatkov, veje iz njegovih pisem zavest Slovenca, ki čuti in trpi, ker marsikje po beneških vaseh izginja slovenska govorica zaradi tujega vpliva in naseljevanja tujcev.

I.

Predragi moj Ivan!

Prav rad ti postrežem v rečeh ki morem. Jest v Reziji sem bil pred štirimi leti pa le za eno noč. Vendar sem jo nekoliko ogledal in še se nekaj malega o njih spominjam. Rezija je dolina na jugo-zahodni strani gore **Kanina**. Po dolini teče ena reka katera pri Rezijuti se izliva v Felò. Ta reka prihaja iz Kanina; njeno ime ne poznam; po domačem jo imenujejo **Kaninova voda**. Na levi strani se v njo izliva pri vasi **Oseani** pritok **Bruman** kateri prihaja iz gore **Karnice**.

Rezija ima sedem vasi, namreč: **Sveti Jur** (S. Giorgio, po rezijanskem **San Žorc**), **Na ravanci** (**Prato**), **Subica** (**Stolvizza**), **Na Koriti** ali **Koritnica**, **Oseani** (**Oseacco**), **Njiva** (**Niva**) in **Beli Potok** (**Ucea**). Vse te vasi spadajo h fari in Občini Rezija, okraj Moggio. Farna cerkev in hiša župnikova je **na Ravanci**. Tudi kaplani (navadno dva) stanujejo Na ravanci; zdaj imajo le enega in še ta je lah. Cerkev, zunaj farne, imajo sedem, namreč v **S. Juriju**, Njivi, Oseanih, Subisi, na

Karnicah (to je planina za živino pasti v letnem času) in v **Belim Potoku**.

V Rezijo pelje iz Rezijute ozka vozna cesta na desni strani rezijanske reke čez vas **S. Jur** do **Ravance**. Na desni strani rezijanske reke se nahajajo vasi **S. Jur**, **Ravanca** in **Subica**; na levi pa **Njiva**, **Oseani** in **Koritnica** katera stoji prav pod Kaninom. Iz Ravance na nasprotno stran v vasi Oseani in Njiva derži kamnit most. - Iz Rezijute je pol druga ura do S. Jurija; iz S. Jurija do Ravance je pol ure dolga pot; iz Ravance do Subice je ena ura. Iz Ravance pa čez most do vasi Oseani je malo več ko četert ure; iz Ravance tudi čez most v **Njivo** je okoli pol ure; iz Ravance v Koritnico čez most je dve uri dolga pot.

Vas **Beli Potok** stoji na levi strani pri izviru potoka enakega imena kateri pri Žagi se izliva v Sočo. Oddaljena je ta vas od Ravance več kakor tri ure; iz Rezijanske doline v Beli Potok pelje steza čez goro ali prelaz **Kilo**. Iz vasi Belega Potoka na Žago je dve uri dolga pot.

Ne vem za gotovo koljko prebivalcev šteje Rezija; zdi se mi, da Annuario Ecclesiastico del 1882 ji daje čez 3500 duš.

To je kar jest morem vedeti o Reziji in še to sigurno ti zagotoviti ne morem. Lego, reke, potoke in gore okoli Rezije boš lepši spoznal na zemljevidih vojaških (dello stato maggiore) ako jih moreš dobiti.

Zdaj ti pošljem to, v kratkem pa ti odgovorim na druge vprašanja tvojega zadnjega pisma.

Nekatere pomote so bile tudi v lanskem mojim pismu v katerim sem ti poslal imena na ti strani S. Peterske fare. Jih popravim v prihodnjem pismu.

Ne zameri, če ti ne postrežem hitro kakor bi ti želel; imam veliko opravka v zimskem času posebno pa v postnem. Tudi ne zameri ti gerdi in zmotjeni pisavi.

Bodi mi zdrav in ohrani mi tvoje prijateljstvo.

Sem tvoj zvesti prijatelj

Anton Pavša
Duhoven

V Prosnidi dne 9/4 1886

II.

Predragi Ivan!

Gotovo si prijel moje pismo od dne 9 Aprila v katerem sem ti dal nekatere podatke o Reziji, in zddeva se mi da težko pričakuješ odgovor na druge vprašanja tvojega pisma od dne 23 marca t. l. Pa kaj hočeš? prej jest nisem mogel ti odgovoriti, ker še poznal nisem nekterih vasi, od katerih me povprašuješ; in še do zdaj nisem mogel zvedeti gotovo koliko prebivalcev je v Miserolah; pravili so mi da jih je okolo osem sto (800) pa to se mi zdi neverjetno, ni tako velika vas. Na drugo to ti morem odgovoriti.

V selu Vile (Costalunga) je prebivalcev	170
» Pedroza je prebivalcev	200
» Podklap je prebivalcev	150
» Garmušce in Gradišce je prebivalcev	250
» Na ravne (Costapiana) je prebivalcev	105
» Cenebla je prebivalcev	650
» Podcerkev je prebivalcev	od 260 do 300
» Pod rata je prebivalcev	220

Lahko sam razumeš da te številke niso popolnoma natančne, zagotovem ti pa da se resničnim približujejo, in zdi se mi da desetica več ali manj ni .

V selih: Laurino in Canalutto se govori laško.

V selu **Reant** — slovensko **Derijan** — se govori slovensko. Derijan je pod kaplanijo **Miserole**, faro **Prestento** in občino **Torreano**.

O selu Costa nisem mogel nič zvedeti: gotovo je ali Costapiana ali Costalunga, v katerih se govori slovensko.

Vasi: Canalutto, Cudis, Canale, Colloredo so laške.

Vasi: Cladrecis — slovensko **Sevca**, S. Pietro di Ciazacco slov. **Tijeja**, Stregna sl. **Srednje**, **Fradieles** sl. **Fradiel** in Cras sl. **Kras** so slovenske. Prepotto sl. Prapotno nedavno je bila popolnoma slovenska vas, zdaj pa se čuje le malo govoriti po slovensko v hišah; v cerkvi pa pri maši gre vsako nedeljo slovenska pridiga zavoljo prebivalcev gorenje strani. Sedanji župnik se malo zmeni za stare navade in za slovence in velikokrat tudi pri maši laško pridiga.

Colli S. Anna, Pojanis sl. Poljane po domačem Pojane, Cravoretto sl. Kraverajda ali Kraverejda, Barbiano, Squarzulis in Fornalis so bile nekdanje slovenske vasi: zdaj pa le stari ljudje razumejo slovensko, mladi pa nič ali malo.

Vasi Contauris in Busa ne vem kje se znajdejo. V teh zadnjih vaseh so bile pripravne tla za potujčevanje slovencev, ker skoro vsa zemlja je v rokah velikih posestnikov ali grofov večidel tujih, kateri jo dajejo v najem. Ti najemniki pa niso samo Slovenci ampak tudi lahi, celo v zadnjih časih več lahov nego Slovencev. Znano pa je da lahi se ne naučijo kaj radi tujega jezika ampak da bližnji je dolžan učiti se njihovega če hoče z njimi občevati; in tako se je zgodilo v zgoraj omenjenih vaseh da so se Slovenci popadli laščine in skoraj pozabili svoj rojstveni jezik.

Lansko leto sem ti poslal imena slovenska in italijanska vseh meni znanih slovenskih vasi takraj S. Peterske fare in imena občin in okrajev h katerim spadajo. Jest ne vem ali si to pozabil ali ne, pri vsem tem mislim tukaj poravnati pomote ki so bile v tistem pismu.

Vas **Podcerkev** ne spada k občini Torreano kakor sem ti pisal ampak k občini **Faedis**.

Vas **Cesarjis** v Tarcenski fari in okraju, v občini Berdo, se imenuje po slovensko **Pod Berdom**.

Vas **Pers** se imenuje po slovensko **Breg** in spada k fari in občini **Montenars** okraj Gemona. Tudi Flajpan je pod faro in občino Montenars okraj Gemona.

Ako ti morem poslužiti v kaki drugi reči, pisajmi; zdaj bom imel več časa posebno ko preteče mesec maj v katerem imam šmarnice.

Čital sem v Cittadino Italiano da zadnjič si prijel blagoslov Dijakona. Čestitam!

Bog ti ohrani ljubo zdravije in veselje, kar prav serčno ti želi Tvoj

V Prosnidi dne 30/4 1886

Zvesti prijatelj

Anton Pavša

PARGLIHE

Nuoj se hudega jezika,
hujše ku kača on pika.

Na med se muhe lovè,
na sladke besjede judjè.

Zadnji u pastejo, parvi pokoncu,
usak dan kaj dobrega boš imeu u loncu.

Pijača pogubi jih več
ku kuga, lakot in meč.

Mož pametan samuò za žejo pije,
vino čez miero pamet ti ubije.

U vinu je resnica,
vičkrat pa tud neumna govorica.

„Pošlušaj me no malo“

Rezijanska sveta pesem (iz 16. stoletja?)

V Reziji smo do zdaj našli nekaj manj ko dvajset nabožnih pesmi, ki jim domačini pravijo tudi »racjúni« (molitve) ali »te svete wyže«, da jih tako ločijo od navadnih posvetnih — liričnih, pripovednih, šaljivih, otroških ipd. Med vsemi svetimi vižami iz Rezije je ena najbolj razširjenih tista, ki jo po prvi vrstici imenujejo kar *Pušlušaj me no malo* (... melo, moja ipd. v vsaki vasi za spoznanje drugače). To je izrazito katehetična pesem, saj se obrača naravnost na vernika/nevernike, brez ovinkov: »Pošlušaj me!«

Od te pesmi poznamo štiri zapise, ki so nastali samostojno, brez vsakršne zveze z učenimi raziskovavci. (Naša zasluga je kvečjemu v tem, da smo te zaprašene zapise odkrili.) Odkar smo leta 1962 začeli sistematično preiskovati pesemsko in pripovedno izročilo Rezijanov, pa se nam je nabralo še 17 novih variant iste pesmi, zdaj že na magnetofonskih trakovih. Ker so nam jo večkrat peli kot recitirali, imamo kajpada tudi njen napev.

Besedilo se je dolgo prenašalo iz roda v

rod nepisano, šlo je — kakor pravimo — od ust do ust ali do ušes. Zato ni čudno, če niti pevke/pevci sami ne morejo prav razložiti vsega tega, kar pojejo. Da pa tudi raziskovavci nismo vsevedni, ampak smo včasih kar pošteno v zadregi, nam priča natis te pesmi v knjigi »Ljudsko izročilo Slovencev v Italiji«, Trst 1976. Prof. P. Merkuš, ki drugače povsod poleg izvirnikov prinaša italijanske prevode, je prav pri pesmi št. 536 — »Poslušaj me nu majo« — naredil izjemo, nemara zato, da bi se izognil številnim neznankam v besedilu, kakor so mu ga zapeli na Sòlbici leta 1967 ali 1969 in kakor ga je objavil na straneh 391-92.

Za spremembo si bomo tokrat ogledali pesem, kakor je bila zapisana pred 60-70 leti na Njivi. Zapisala jo je Anna Maria Beltrame (1899-1945), rojena in šolana v Mariboru. Ko je Italija maja 1915 stopila v vojsko proti Avstriji, je leta odpovedala gostoljubje italijanskim državljanom, ki so v naglici morali zapustiti kraje svojega bivanja. Prizadeti so bili številni Rezijani. Tako so se tudi svojci Ane Marije vrnili domu na Njivo in dekle je zdaj dobila priložnost od bliže spoznavati »dum - Rezijo«, doživljati njene posebnosti, poslušati stare pesmi itn. Ker je imela nekaj šol (nemških!), ji žilica

ni dala miru, dokler ni vzela peresa v roko, da bi prenesla na papir besedila poglavitnih rezijanskih svetih pesmi. V tistem času — med spomladjo 1915 in jesenjo 1917 (do preboja soške fronte pri Kobaridu) — gotovo ni bilo težko najti pevk, pripravljenih zapeti karkoli.

Tako so v dveh zvezkih, kakršne so rabili v osnovnih šolah širom po Italiji, nastali zapisi 11 pesmi. Naša je v zvezku I na šestem mestu in obsega pet strani (20-24),

Püschlischaine mü melo

Püschlischaine mü melo
dai niesto kvimü fabo

"Sapre kö mü tüö harlo
öt vanitade.

Ei stace mü ti melde

"Plincio üvë belce

"Belce mü rächece

Säpa svöto.

popisanih s peresom. Da se ne bi brez potrebe zamujali z opisovanjem rokopisa, naj pride sèm začetek pesmi — prvi dve kiti-ci — v zvestem posnetku (malo pomanjšano).

Ker bi kasneje želel nemoteno spregovoriti o vsebinskih in drugih vprašanjih v zvezi z našo pesmijo, naj kar tu — v »pred-dverju« — na kratko spomnim na nekatere zunanje, oblikovne posebnosti rokopisa A. M. B. Črkopis je mešanica italijanskega in nemškega pisnega sistema, ki se menjavata nedosledno. na nemški rovaš grejo ostro **s**, **tz** za **c**, **tsch** za **č** ipd. V italijanski senci je zrastle **gn** za **nj**, **c** za **k** ali **č** (pred **i** in **e**) itn. Slovenski pisni sistem je pričujoč le obrobno, morda s kakim **k** namesto **it. c**, nespodbitno pa le z osamljenim **č** v eni zadnjih pesmi v zvezku II. Tudi če ne bi nič vedeli, čigav je zapis, bi vseeno brž spoznali, da ne gre za njívaški govor: po **e** (iz **a**) v povezavi z nosnima soglasnikoma **m** in **n**. V tukajšnjem poljudnem prepisu dajemo besedilo vseskozi v slovenski črkopisni preobleki, vendar ne da bi zabrisali tipično rezijansko izgovarjavo, predvsem **ä**. Če smo namesto **h** vseeno dali **g** (npr. garlo-grlo), se v tem najbrž nismo prehudo pregrešili, saj ves slovenski zahod etimološko pisani **g** mirno izgovarja γ (kot češki **h**; v Režiji je izjema

vas Bila s svojim čistim g) in zato tega ne kaže poudarjati posebej.

V miru si zdaj preberimo celotno besedilo, se pravi vseh 23 štirivrstičnic in še začasni knjižni prevod (pod črto), ki naj olajša razumevanje narečnega izvornika. Ker gre za péto pesem, pa naj bo na čelu notni zapis —

$\text{♩} = 86$
 $\frac{2+3}{4}$

Po - slu-šaj me no mä-lo,
 da-j me-sto tvi-mo fa-lo,
 za - pri koj nur tvo gr-lo
 od vi-ni - ta - de.

po petju Viže Di Floriano in Paske Siega
na Liščacih 14. maja 1962, tu poenostavljeno
po transkripciji prof. Uroša Kreka.

Pušlüšaj me nu mälo

1. Pušlüšaj me nu mälo,
daj mēsto tvimu falo,
zapré ke nu two garlo
od vanitade.
2. Ti stare nu ti mlāde
štimājo vse beleče,
beleče nu rikeče
sē na svēto.
3. Prij nika bo no lēto,
Buh vi kē bomo stale,
forče da bomo spale
ta-mi čarmwe.
4. Duvī kire bo te parve,
ka pōjde w sepultūro
āno šče prid to oro,
ka an mo myslel.
5. Da wsak si jo pumysle,
da kako smert ga čaka
āno šče duvi kako
na mu pryde.
6. Te möčen sām se vyde,
ka an mä šperincjo,
an dila sām santincjo
od sve vyte.

7. Wsak nymä nine vyte
za dělat pinitynčo,
za pryt spet tuw kunjošynco
ziz našen Bögon.
8. Prit proč ziz wsaken grihon,
prit proč to ka je vycch,
ka tu jëmje judyceh
äno gračjo.
9. Zapiüste to superbjo,
ka ito je vanitat,
seguì (?) to umiltat,
ka Buh kwažüje.
10. Änjol te spomanüje,
da ti wzamé karuno,
da ti pujdé w dutryno
pu kristijänsken.
11. Ti dilaš po kalvynsken,
ti niči čot od miše,
ti niče tet od hyše
par trištërja.
12. Sa je hüda mizërja
zate äno za two düšo
udžiné proč to lüžo
od malyčje.
13. Vilek grih je twa trištërja
ka ti ni dilaš praw postà,
gola te ni nahà
änu twøj vycch.

14. So mäli nu vilyke,
ka ćejo se skuzáwat
par njeh žwot kontantáwat
áno se redet.
15. Isí je den hűde kredet,
ka an te zadulžűje,
two dűšo an prodaje
inimygo.
16. Ojmě! Buh vi kilyko
jih šlő wžě tuw turminte
par mět izdě kuntinte
áno legreče.
17. Koj Buh zdila šantincjo
čiz naga pečatorja,
ka mwerje prez dolörja,
čiz sve grihe.
18. Nutar s te grözne jáme
nu nutar me hudyće,
mi špyce, mi nužyće,
tuw turminte.
19. Zapűste wse kuntinte,
ka tu je vanitát,
či ti se će vižát
od ité jáme.
20. Sa wyža jě praw zate,
či ti će jo pušlűšat,
pa či ti će jo šlyšat,
se obrateš.

21. Ja te ba tël pobratet
taköj Buh nän kwažüje
äno nän ubicüje
wse kuntinte.
22. Darže komandaminte
noj fëda äno karitad,
ka tö ka ti spiráš,
tu jë etern vyta.
23. Prusé zate äno zäme
Böga nu Maryjo
nu wso nji kompanyjo
od paravyžo.

1. Poslušaj me malo, / odpovej se svoji zmoti, zapri svoja usta / nečimrna. - 2. Stari in mladi / imajo radi lepoto, / lepoto in bogastvo / tu na svetu. - 3. Prej ko bo leto, / bogve kje bomo stali, / morda bomo spali / med črvi. - 4. Kdove kdo bo prvi, / ki pojde v grob / še pred tisto uro, / kot bi mislil. - 5. Vsak naj pomi-sli, / kako ga čaka smrt / in kdove kakšna / mu pri-de. - 6. Močni skrbi sam zase, / saj ima izkušnje / in je sam razsodnik / svojega življenja. - 7. Nikomur ni dano še eno življenje, / da bi se spokoril, / da bi se spet spravil / z našim Bogom. - 8. (Treba se je) odtr-gati od vsakega greha, / odtrgati od razvad, / ki jem-ljejo razsodnost / in milost. - 9. Pusti prevzetnost / in nečimrnost, / pa bodi ponižen, / kot Bog ukazuje. - 10. Angel te opominja, / da vzemi molek / in pojdi k nau-ku / po krščansko. - 11. Ti delaš po kalvinsko, / ti nečeš slišati o maši, / ti nečeš od doma / iz zlobno-sti. - 12. To je hudo bedno / zate in za tvojo dušo, / odstrani blato / pokvarjenosti. - 13. Velik greh je tvoja zloba, / ker se v redu ne postiš, / požrešnosti podle-gaš / in svojim razvadam. - 14. So majhni in veliki, /

ki se bojo izgovarjali, / da bi zadovoljevali svoje te-
lo / in se redili .- 15. To je huda obremenitev, / ki te
zadolžuje, / tvojo dušo prodaja / sovražniku. - 16.
Jojmene, bogve koliko / jih je že šlo trpet, / ker so
tu uživali / in se veselili. - 17. Ko Bog obsodi / greš-
nika, / ki umrje brez kesanja / svojih grehov, - 18.
(mora le-ta) noter v grozne jame / in noter med hu-
diče, / med konice, med nože / v (večno) trpljenje. - 19.
Zapusti vsa zadovoljstva, / nečimrno obnašanje, / če
se češ rešiti / jame. - 20. Ta pesem je prav zate, / če
jo češ poslušati, / in če ji prisluhneš, / se spreobrneš. -
21. Jaz bi te rad spreobrnil, / kakor sam Bog uka-
zuje / in nam obljublja / vsa zadovoljstva. - 22. Drži
se zapovedi / in vere in usmiljenja, / saj to, kar
upaš, / je večno življenje. - 23. Moli zase in zame / k
Bogu in Mariji / in vsi njuni družbi / v paradizu.

Že ob prvem srečanju s to pesmijo —
maja 1962 na Liščacih — sem radovedno
prisluhnil ključnemu poudarku »kristjan-
sko - kalvinsko« (glej 10.-11. kitico), vendar
ni nikoli tako nanese, da bi se bil pri tem
ustavil in skušal stvar poglobiti. Šele leta
1983 me je na lepem nekaj obšlo, češ: Mar
ni tu ohranjena sled iz časov reformacije,
verskih vrenj in spopadov, natezanja med
reformatorji in protireformatorji okoli od-
pustkov, romanj, maše, posta itn.? V zvezi
z razmerjem slovenskih reformatorjev do
kalvinstva poznamo vsaj eno mikavno spo-
ročilo iz Trsta, kjer je škof Bonomo razlagal
Kalvinovo *Institutio christianae religionis*

Primožu Trubarju, potem ko se je le-ta moral 1540 umakniti iz Ljubljane. (Kdor bi želel o tem in podobnem izvedeti kaj več, lahko seže po prispevku »Ti dilaš po kalvinsko« v zborniku Inštituta za slovensko narodopisje *Traditiones* 10-12, Ljubljana 1981-83.)

Čas nastanka rezijanske pesmi *Pušlušaj me no malo* — če so moje slutnje pravilne — bi bila druga polovica 16. stoletja ali prva polovica 17. Morebitne dokaze za to bi lahko prinesla samo natančna analiza ravnih vsebinskih poudarkov, verzifikatorskih prijemov, besednega zaklada ipd., zraven tega pa še razgledi po sorodnih stvaritvah v soseščini. Številne izposojenke nam namreč vsiljujejo še eno pomembno vprašanje: o izvirnosti ali neizvirnosti besedila. Če pomislimo na razmeroma precej redko sejane tuje besede v posvetnih pripovednih pesmih iz Rezije (Linčica, Turkinčica in Kralj Matjaž, Lepa Vida, Godec pred peklom idr.), imamo tu preobilico »uvoženega«. Resda gre za abstraktne pojme, vendarle presenečajo skoraj serijsko vpletene dvojice, ki si sledijo najbrž ne kar tako zaradi lepšega, ampak zaradi rime: pinitynča - kunjošynca, šperinsja - santincja, vanitát - karitát, komandaminte - turminte - kuntinte, pečatörja - dolörja, vyceh - judyceh, skuzáwat - kon-

tántawat, beleče - rikeče - ligreče, sepultúra - ura ipd. Za nekatere naštetih pojmov Rezi-jani sicer premorejo tudi domače ime (npr. beleča = **lopotá**, komandaminte = **zapu-vide**, legreče = **vesajë**, pečatörje = **grišni-ke**, rikeča = **bogatija**, sepultúra = **grob, grot**), tako da sploh ne bi bilo treba segati po nadomestilih. Če pa je oblikovavec pe-smi to vendarle naredil, se nam ponuja mi-sel, da je morda imel pred očmi romanski (furlanski, italijanski?) vzorec, kjer se je srečal z naštetimi termini in jih po liniji manjšega odpora vtaknil v svoj prevod ne-spremenjene, da si ne bi razbijal glave z iskanjem drugačnih, domačih rešitev.

Ta objava bodi moja zadnja letošnja od-dolžitev Reziji in Rezijanom, da Trinkov koledar 1984 ne bi šel v svet brez rezijan-skega deleža. Izbiro prav te pesmi — *Pušlu-šaj me no malo* — pa mi je narekovala že-lja, da bi svojo hipotezo o protireformator-skem nastanku in tonu čimprej izročil v javno presojo. Držim se namreč načela, da več oči več vidi in več ljudi več ve.

Milko Matičetov

**Pridnost vič vajà
kakor kup zlata.**

Naši otroci pišejo

PATRICK - Stupca

Ist san an majhan puobič, iman pet liet. San po luhtu an jih kombinavam vsih kolurju. Kar hodin gledat moja nono, me prav saldu: »Pamet je leuš ku žamet.« An me prau tuole, zak ji runam saldu dišpete an jo dražin.

FRANCESCA - Černetić

An dan smo šli hodit vsi kupe, tisti ki hodmo u šuolo du Sriednje, gor pruot Dolenjemu Tarbju an Mikele an ist sma ušafala adnega čarva. Je biu ku na majhana špica vsih sort barvi, sam vzela adno pero od kiselce an sam ga pobrala. Smo ga nesli du šuolo, smo ga diel tu kašetin an smo mu dal za jest travo.

Niesmo viedli, kuo ga klicat, takuo smo zapisal vsak adno ime gor na karto an smo jih diel tu an glaž an smo prašal meštro, naj vebere adno. Je veberala ime »Pinki« an takuo smo ga klical.

Takuo smo ga pustil par mieru an ankrat na dan smo mu dajal za jest.

An dan ku vsako jutro, kar sam paršla

lu šuolo, sam letiela gledat, kuo stoji Pinki an... Pinki ga nie bluo, je uteku. Smo ga začel gledat po vsi šuol, pa ga niesmo več ušafal.

Takuo sada vsakega čarva, ki videm po pot, za me je... Pinki...

TIZIANA - Gnidovca

Tolo pravco me jo je poviedala moja nona an mene me je bila takuo všeč, de seda vam jo napišim.

Kar so Ježuš an svet Petar hodil po sviete, so vajdli cja na Kras tu nieko vas, prašal sta za ob nuoc ta par adni hiš. Gaspodarji so jih sparjel tu hišo, so jim dal za jest an po vičerji guoril z njim.

Kar je bila že na danajsta ura, Ježuš an svet Petar so se pobral spat cja v kambro, ki so jim dal gaspodarji an so pustil tu hiš njih rusake. Mož an žena so bli zlo kuriožast an so šli gledat tu rusake, not so ušafal peršut. Drug dan Ježuš an svet Petar so vstal, vzel njih rusake, lepuo zahvalil ženo an moža za vse an so šli napri po njih pot.

Kar so nardil že puno poti, so se ustavli za počivat, ki sniest an popit; svet Petar odpre rusak an vzame peršut, pa namest peršuta je bila na čoja lesena! Trudni so

bli, lačni, bedne bližnje vasi nie bluo, ka so miel nardit?

Svet Petar: »Vieš, Ježuš, tuole pa nie glih, muoreš štrafat tistega, ki je nama tuole naredu!«

Ježuš: »Ja, Petar, ist viem, ka jim mamu narest. Daj, seda, ki so se našega peršuta najedli, bojo žejni, jih bo sušilo, ben, ist poviem pa takole: naj na bo vič na Krasu vode!«

Ud tekrat na Krasu vsi studenci niemajo vode, an če se cješ špudielat adnemu Krašucu, reci mu: »Zaki niemata na Krasu vode, zak sta Ježušu peršut ukradli.«

SIMONE - Klenje

Narodna magla. - Kar sen biu majhan, moja nona mi je pravla puno pravc, ma tiste, ki so mi ble buj všeč, so ble tiste resnične, ki so jin se gajale njen.

Tale pravca je dna tistih an se je gajala, kar so dielal kumetijo na ruoke.

Na velika an narodna čarna magla je bla zagledala njih njivo, kjer je rasla ušeni-ca. Tale narodna magla pasa abrila an die:

»Je šele masa zeleno!«

Pasa maja: »Ja, rase zlo lepuo!«

Pasa junja: »Se zdrelieje, počakan še no marco.«

Pasa luja: »Je zdriela, čen vse polomit an povalit, nardin cielega zluodja, de me bojo puobnel an cajt.« An začne napravjat tučo an strele.

Nona an nono sta žela ušenico an runala snope, ma z no očo so gledal tisto narodno maglo tan za Špietran.

Prez počivat sta le skarbiela dielat, kar so finil, so sednil na konac njive an puot sta brisala.

Vse tu an žlah se magla parnese gor nad njivo an spusti na vso muoč tučo an vodo, kar je miela v sebe, an tako je bluo, de je pareu sodnji dan.

Nono an nona pa so šli veselo damu an so študieral, de še ankrat so jo nardil tisti narodni magli.

MARIAROSA - Ocenebrdo

Jaga an žvina. - Moja vas je lepa, samo je malo judi, v celi vasi smo dvajst judi. Prej smo meli lepe njive, lepe snožete, sada je skoraj sama host okuole vasi.

V tej host živijo te duje prase, serne, le-sice, zajci. Jest imam rada vso živino.

Moj tata je jager; vsako volto, ker ustrelj zajca al pa sernjaka, me huduo boli sarce.

Jest bi bila rada, de ne bluo obednega

jagra, de bi mogla živiet te buoga žvina brez skerbi do starost.

Kaj je bolj lepuo na svietu ko natura an frajnost!

RUBEN - Petjag

*Piluli lulele
rožice rumene,
le kuravi,
le špindavi,
toja nečen bit.*

»Hribi so mi pri srcu, ker sem hribovec. V hribih je treba vsega. Pomagati je trega mnogim revnim ljudem, ki si sami ne znajo pomagati in ki so željni, da bi napredovali in izkoristili vse moderne pridobitve« (Trinko 1921).

»Če kje pravica prevladuje nad dolžnostjo, potem ni več pravica, ampak nasilje brutalne moči.« (Trinko)

»Soglasje in nekaljena razmernost med vzajemnimi pravicami in dolžnostmi je glavni pogoj, da mož in žena moreta živeti v miru, v ljubezni in primerni sreči.« (Trinko)

Miha an Marijanca

Dol u Prapotnem, vas Idrske doline, pu-no liet od tuod, recimo parbližno vič ku 30 liet, famoštar je biu napravu Misijon. Poklicu je pridigat adnegà kaplana iz adne gorske, dejne vasi naše Benečije, ki je biu mlad in zelo liep. Taku mlad in liep, da use čečè in ženè fare so ga rade poslušale. Tudi besiedo je imeu takuo uneto in sladkò in glas takuo parjuban, da ti je srce pretresu. Posebno adnà ženà, od adne narbuj premožnih praponskik družin, ga je usako večer takuo zvestuo poslušala in zamaknjeno zijala ta anj, da bi ga bilà rada z očmi sniedla.

Adno večer Marijanca, takuo je bilò ime tisti ženì, je jala svoji dikli: »Ne da povieš muojemu možu. Al si zamerkala, kakuo fajan je misijonar in kakuo ljubeznivo me ogledava, gredè ki pridiga?« Drugi dan večer Marijancaa se je šla spoviedat pred misijonarja in u koncu spuovedi mu je obljubila, da mu bo pošiljala dva petelina za lon ki takuo lepuo pridga. Naročila je dikli, naj ulovi dol u kakošnjake dva narbuj opitana mlada petelina in naj jih nesè misijonarju u faruž. Dikla pa je use odkrila gaspodarju,

ki ji je parporočiu, naj se obnaša ku da bi bilà zaries neslà peteline misijonarju in naj sporoči gaspodinji, da misijonar se ji lepuo zahvaljuje za okusni dar.

Drugi dan gaspodinja naroči dikli, naj nesè misijonarju dve kakuoši; trecji dan adnò guso. Gospodar, kateremu je dikla le naprej use odkrivala, ji je jau: »Poviedi gaspodinji, da misijonar nie samuo veseu darou, ki mu jih pošilja, rad bi se še sreču z njo, na pa po dne, da ne dasta judem tu uoč, pa zvečer zelò poznò, kr judje puojdejo spat.«

Ob določeni uri in u določenem kraju Marijanci se je parkazu, tu tami, na mest misijonarja, mož od Marijance, Miha po imenu, ki ženà, zauojo trde tamè, nie zapoznala. Miha, brez reč ne ceu ne beu, je začeu na uso muoč dajat klafute Marjanci in jo praskat po licu. Marijanca je začela arjut: »Kaj jih je parijelo, božji človek, al so znorieli? Takuo mi skazujejo njih hvaležnost za use dari, ki sam jim napravila tele dni?«

Drugi dan zjutra Miha, ko tist ki na vie za nič, je nedužno uprašu Marijanco: »Kaj se ti je zgodilo, da imaš use lica razpraskane?« Marijanca je odguarila, da se je arspraskala z arbido in trnjam, zatuo ki je

pulila uon z garmà, pod hišo, blizu potoka, zajca, ki ji je biu uon s štije uteku. Miha ji je odguariu, da tiste nieso nje diela, naj jih pusti dielat dikli, in začeu je tu diklo arjut, ku da bi bilà zaries ona kriva.

Na saboto Miha je jau svoji ženi Marijanci, da bi bluo pametno, da bi povabila na večerjo, ku narbuj premožna družina vasi, misijonarja, priet ku konča Misijon. Marijanca se nie glihala, nie bla dakordo, nie viedla pa kakuo bi se Mihu postavila in parsiljena je bla sparijet, kar je on do loču.

Zvečer Miha je dikli parporočiu, naj ostane tu kuhinji, ta par sporgetu in naj dobrò kuha. Marijanci je parporočiu, naj sedne tah mizi in naj guarì z misijonarjem. On sam pa bo skrbeu, da bo nosù na mizo kar dikla skuha.

Kr je paršù misijonar na večerjo, Miha mu je poskriuš in potiho pošepetù na pragu hiše, naj mu na zamier če njegà ženà Marijanca bo kaj neumnega blebetala, saj niema — je jau — usieh petku in usieh koles tu glavi na mestu. Potem se je pobrau u kuhnjò, da parnese na mizo, kar je dikla napravila.

»Presnet slepar, — je začela Marijanca oponašat misijonarju — si pojedu peteline,

kakuoše in pošgàru guso in za lon si me uso razprasku po licu in oklafutu okuole glave. Al te nie špot in sram, da si uàgu priti še na večerjo u našo hišo??«

Misijonar je začeu začudeno zijat tu Marianco in ji je odguariu: »Kaj vas parjema, gospa? Potolažite se!«

Onà pa se je še buj zagrevala in godrnjala tu anj. Paršù je Miha in parnesu na mizo večerjo, okušnega zajca, ki je biu ujeu, malo dni priet, tu skopac. Marijanca je umouknila, grede ki je naprej jezno in napeto po kraj gledala misijonarja.

Po večerji, kr mlad in liep misijonar se je pobrau u faruž in se zahvalu za dobrò večerjo, na hišnih uratah, grede ki je Mihu podaju roko, je uzdihnu: »Zaries si nasrecjan, ubuogi Miha! Buoh an Marija naj ti pomagata zvestuo prenašat taku velik križ. Molù bom za te!«

Emil Cencig

GONALCE

**Sivega poznam moža,
ki se stiega do neba. (Kadiš)**

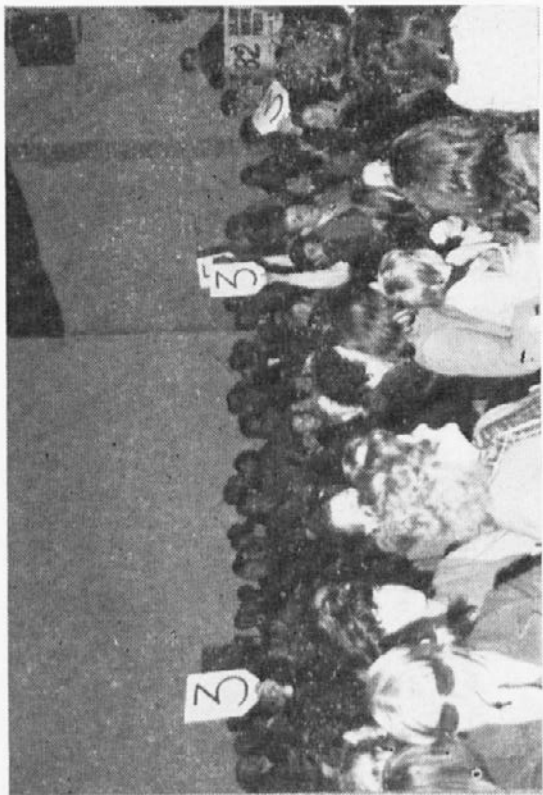
Gorkà niesam, usegljih pečem. (Kopriva)

KRONIKA

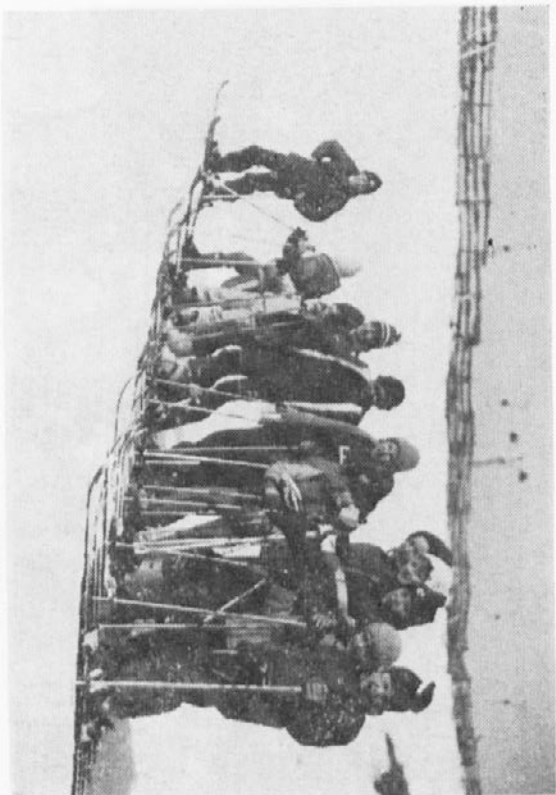
v

SLIKAH

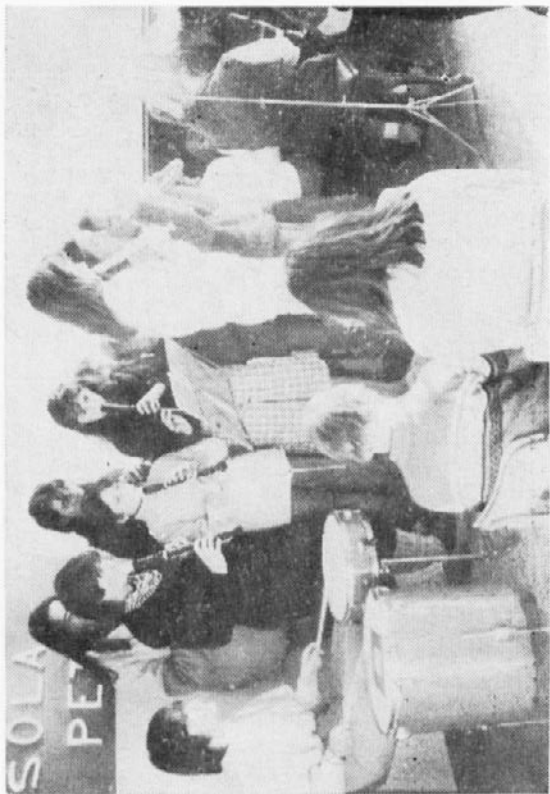
KRONIKA
v
SLIKAH

Senjam beneške pesmi v telovadnici na Ljesah

Otroc iz Garmilka an Dreke na Matajurju

Koncert v Petjagu

Pusti u saunjskih Bardcah

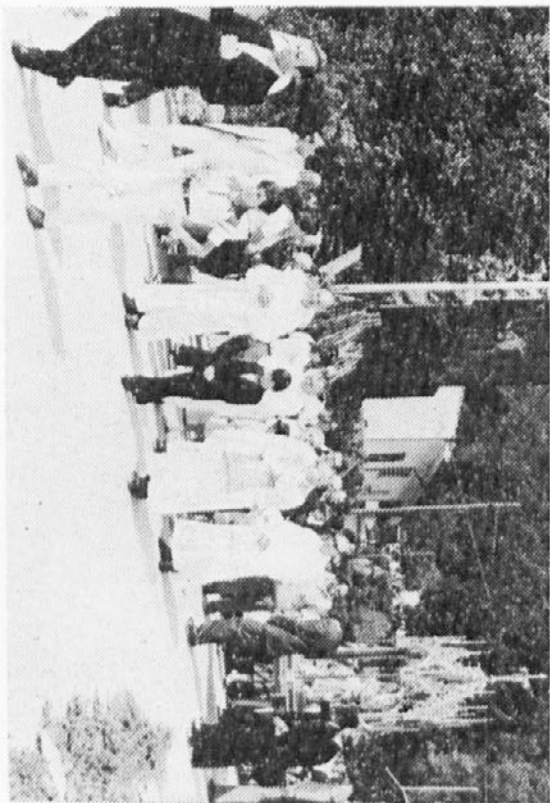
Na Ljesah poslušajo koncert Primorska poje

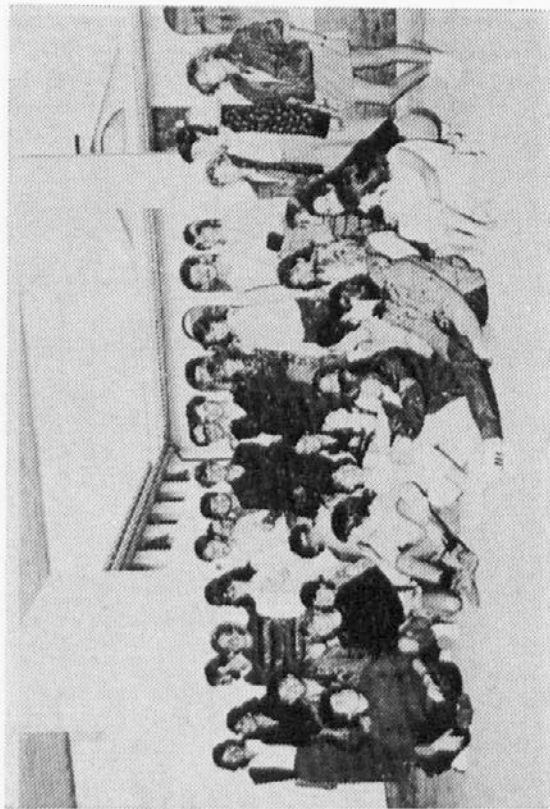
Možje iz Dreke, ki žive na Laškem

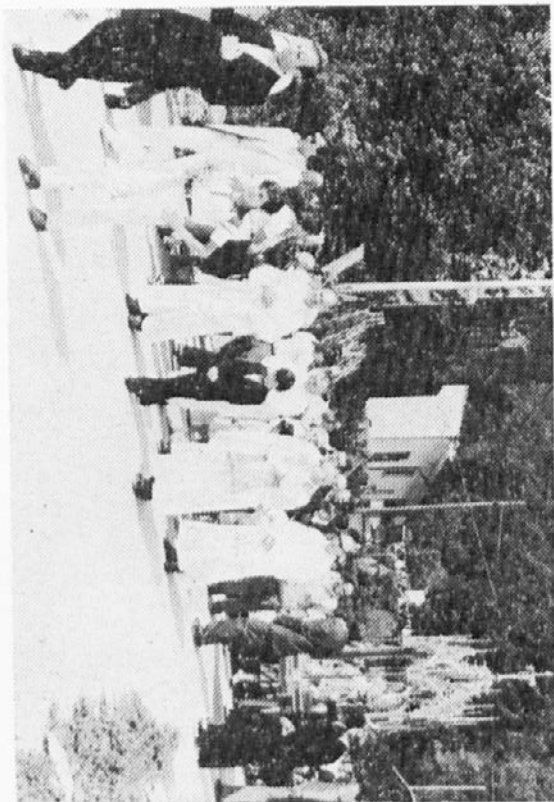
Petdesetletniki iz nediskih dolin

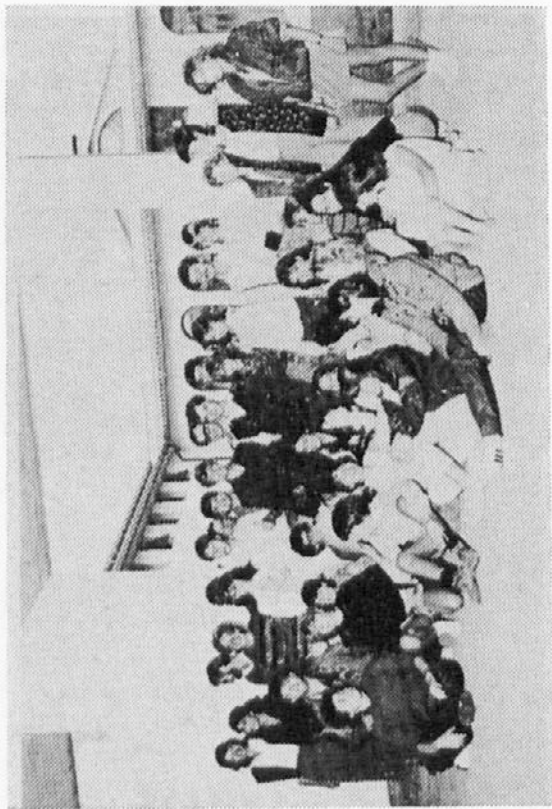
Procesija v Platitščah 28. avgusta

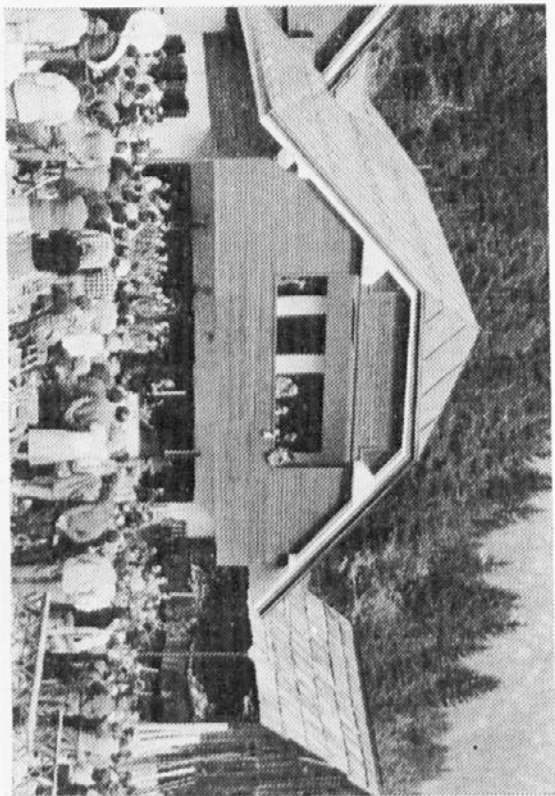
Udeleženci Mladinskega raziskovalnega tabora Benečija '83

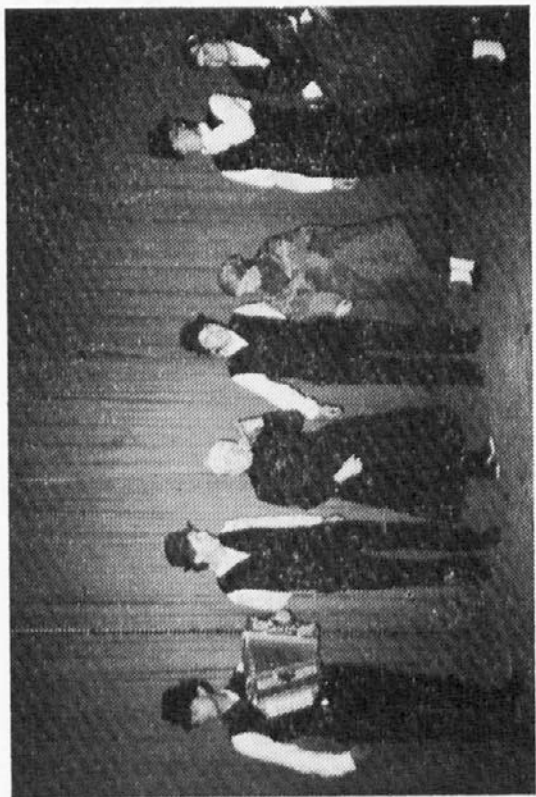
Procesija v Ptitschah 28. avgusta

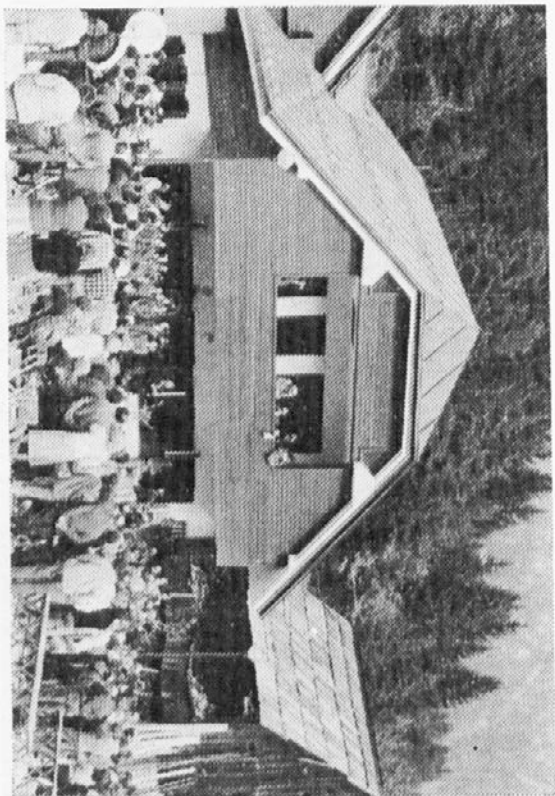
Udeleženci Mladinskega raziskovalnega tabora Benečija '83

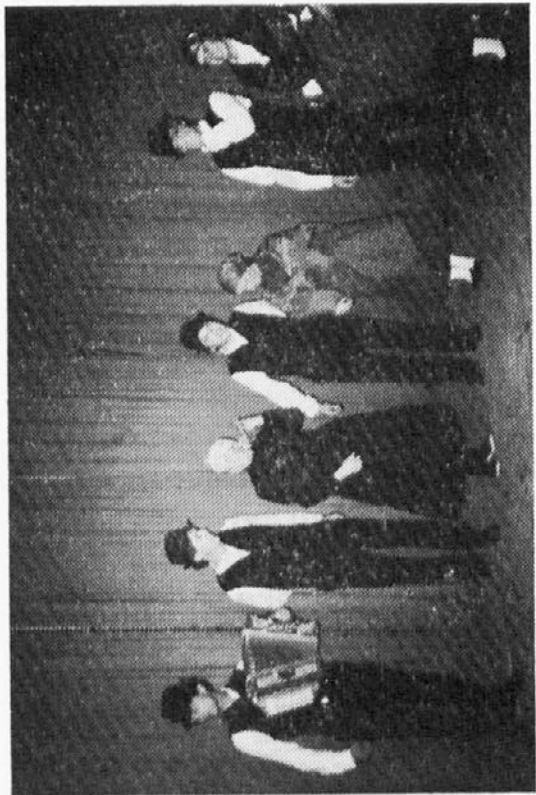
Prvi slovenski planinski dom v Zabnicah

Benceška folklorna skupina v Belgiji

Prvi slovenski planinski dom v Zabnicah

Beneška folklorna skupina v Belgiji

***Vsem Benečanom
doma in po svetu
želimo
blagoslovljene
božične praznike
in
srečno novo leto
1984***

TRINKOV KOLEDAR
Letnik XXXII.

Uredil: Jožko Kragelj
Natisnila tiskarna Budin - Gorica

KAZALO

	Str.
Trinko in škof Nogara	32
Martin Jevnikar, Ivan Trinko pokrajinski svetovalec v Vidmu. 2. del	41
Ivan Trinko, Pesem škofu Janezu Berengu	55
Za Trinkovo zlato mašo	58
Kufolovo pismo	62
Joža Vilfan, Obisk pri monsinjorju Trinku	66
Slavica Plahuta, Kako je Ivan Trinko počastil 100-letnico rojstva pesnika Simona Gregorčiča	70
Marijan Breclj, Trinkovo sodelovanje pri zborniku »Dante«	73
Zlata maša u Matajurju	76
Naši možje	86
F. K., Trinkov simpozij	90
Slovenska pridiga na Stari gori leta 1861	99
Stara božična pesem	103
Emil Cencig, Sveti misijoni u Benečiji	105
R. V., Slovenščina v cerkvah Beneške Slovenije. Poskusi po Cianovem obisku v Beogradu	110
Trinko in duhovnik Anton Pavša	115
Milko Matičetov, »Pošlušaj me no malo«, Rezijanska sveta pesem	123
Naši otroci pišejo	135
Emil Cencig, Miha an Marijanca	140
Kronika v slikah	144
Kazalo	158

SLIKE

	Str.
Črt Škodlar, Trinkova podoba	30
Rokopis Trinkovega pisma	35
Ivan Trinko	40
Ivan Trinko	43
Trinko med svojimi učenci	49
Trinko z beneškimi duhovniki	59
Trinko z domačimi	69
Valentin Birtig	77
Angelo Cracina	78
Paskual Gujon	79
Marino Qualizza, msgr. Birtič in dr. Košuta	83
Mirko Mazora	87
Anton Rutar	89
Na Trinkovem simpoziju	91
Udeleženci simpozija	93
Valentin Trinko poklanja trémunske izdelke	97
Rokopis Stare božične pesmi	104
Napis na podobici	108
Ivan Trinko	116
Rokopis pesmi »Pošlušaj me no malo«	125
Notna podoba pesmi »Pošlušaj me no malo«	127
Senjam beneške piesmi v telovadnici v Ljesah	145
Otroci iz Garmika an Dreke na Matajurju	146
Koncert v Petjagu	147
Pust u sauonjskih Bardcah	148
Na Ljesah poslušajo koncert Primorska poje	149
Možje iz Dreke, ki žive na Laškem	150
Petdesetletniki iz nediških dolin	151
Procesija v Platiščah 28. avgusta	152
Udeleženci mladinskega raziskovalnega tabora	
Benečija '83	153
Prvi slovenski planinski dom v Žabnicah	154
Beneška folklorna skupina v Belgiji	155

uff. sup

S

TRINKOV koledar

inv.št:

4946